

CIZINECKÝ ZÁKON 2006
OBČANÉ EU

2006

Vydala: Poradna pro občanství/ Občanská a lidská práva

Příručku připravil: Mgr. Pavel Čížinský
Obálka: Kryštof Čížinský
Předtisková příprava: Milan Job – DTP studio, Příbram
Tisk: PBtisk s. r. o., Příbram

Příručka „CIZINECKÝ ZÁKON 2006, OBČANÉ EU“ byla vytvořena za finanční pomoci Evropské unie. Za obsah tohoto dokumentu je výhradně odpovědná Poradna pro občanství/ Občanská a lidská práva a nelze jej v žádném případě považovat za názor Evropské unie.

OBSAH

1. NA KOHO SE VZTAHUJE TATO PUBLIKACE	6
1.1. Občan EU	6
1.2. Rodinný příslušník občana EU.....	6
2. VSTUP NA ÚZEMÍ ČR.....	10
2.1. Vstup občana EU	10
2.2. Vstup rodinného příslušníka občana EU.....	10
3. POBYT NA ÚZEMÍ ČR	12
3.1. Pobyt občana EU	12
3.1.1. Přechodný pobyt bez registrace	12
3.1.2. Přechodný pobyt s registrací	12
3.1.3. Trvalý pobyt.....	12
3.2. Pobyt rodinného příslušníka občana EU.....	15
3.2.1. Přechodný pobyt bez víza.....	15
3.2.2. Přechodný pobyt.....	15
3.2.3. Trvalý pobyt	16
3.3. Výhrada bezpečnosti státu, veřejného pořádku a veřejného zdraví	17
4. SPRÁVNÍ ŘÍZENÍ O POBYTOVÉ POVOLENÍ	19
4.1. Žádost o vydání povolení k pobytu	20
4.1.1. Obecné náležitosti žádosti	20
4.1.2. Zvláštní náležitosti žádosti	23
4.2. Průběh řízení.....	25
4.2.1. Podání žádosti.....	25
4.2.2. Průběh řízení a lhůty k vyřízení	26
4.2.3. Rozhodnutí a opravné prostředky	27
4.3. Průkazy	29
5. POVINNOSTI CIZINCŮ BĚHEM POBYTU	31
5.1. Povinnost hlásit místo pobytu na území ČR.....	31
5.1.1. Lhůty	31
5.1.2. Pokuty	32
5.2. Povinnosti cizinců stanovené v § 103.....	32
5.3. Sankce	33

6. OMEZENÍ PRÁVA VSTUPU A PRÁVA POBYTU	
– BEZPEČNOSTNÍ DŮVODY	34
6.1. Bezpečnost státu, veřejný pořádek a veřejné zdraví	34
6.1.1. Bezpečnostní důvody obecně.....	34
6.1.2. Evidence nežádoucích osob.....	35
6.1.3. Celoschengenský seznam nežádoucích cizinců.....	35
6.1.4. Fingovaná manželství.....	36
6.1.5. Ochrana veřejného zdraví.....	38
6.1.6. Limity pro uplatňování bezpečnostních výhrad.....	39
6.1.7. Druhy zásahů státu do práva pobytu.....	40
6.2. Odepření vstupu na území ČR	40
6.3. Ukončení pobytu bez víza	40
6.4. Nevydání, zrušení či neprodloužení povolení k pobytu	41
6.4.1. Zrušení pobytu občana EU.....	41
6.4.2. Zrušení přechodného pobytu rodinného příslušníka.....	42
6.4.3. Zrušení trvalého pobytu.....	42
6.5. Výjezdní příkaz	43
6.6. Vyhoštění	43
6.6.1. Vyhoštění správní.....	43
6.6.2. Vyhoštění soudní.....	44
6.6.3. Upuštění od výkonu trestu vyhoštění.....	45
7. PRÁVNÍ POSTAVENÍ V JINÝCH OBLASTECH PRÁVA	48
7.1. Výdělečná činnost	48
7.1.1. Zaměstnání.....	48
7.1.2. Samostatná výdělečná činnost.....	49
7.2. Sociální zabezpečení	50
7.2.1. Nemocenské a důchodové pojištění, podpora v nezaměstnanosti.....	50
7.2.2. Státní sociální podpora a sociální péče.....	51
7.3. Zdravotní pojištění	52
7.3.1. Český systém veřejného zdravotního pojištění.....	52
7.3.2. Pojištění v jiném státě EU.....	52
7.4. Školství	54
7.5. Nabývání nemovitostí	54
7.6. Zákaz diskriminace cizinců	55
8. REJSTRÍK	60
TABULKA DRUHŮ POBYTU CIZINCŮ V ČR	64

ÚVOD

Tato publikace má být příručkou pro všechny, koho se týkají nebo koho zajímají právní předpisy upravující postavení jedné specifické skupiny cizinců. Jedná se o občany jiných členských států Evropské unie a o rodinné příslušníky občanů Evropské unie. Tato publikace se snaží vyložit nejdůležitější ustanovení týkající se vstupu, pobytu a některých dalších práv a povinností těchto cizinců – euroobčanů a jejich rodinných příslušníků na území České republiky. Vychází přitom z nového znění zákona po velké novele zákona o pobytu cizinců č. 161/2006 Sb., která vstoupila v účinnost koncem měsíce dubna 2006 a která nahradila většinu do té doby platných ustanovení zákona vztahujících se k občanům Evropské unie. Nezabývá se naopak druhou – právem vymezenou – skupinou cizinců, totiž tzv. cizinci z třetích zemí.

Hlavní ambicí této práce je podat obsah příslušné části cizineckého zákona srozumitelnějším způsobem než tak činí zákon sám a dostupné výklady k tomuto zákonu. Cizinecký zákon je jednou z nejdělnějších a nejnepřehlednějších právních norem českého právního řádu a podléhá navíc častým podstatným změnám, takže orientace v něm je pro každého, kdo s ním neustále nepracuje (ať už právníka nebo právního laika), velmi obtížná. Publikace se navíc snaží vyhnout častému nešvaru právnických „popularizačních“ textů, totiž opisování doslovného znění zákona bez vlastních komentářů autora. V opozici vůči této opatrnosti či pohodlnosti jsem jednak text zákona drobně upravoval do lidštějšího a přehlednějšího jazyka a dále výklad zákona doplňoval o řadu vlastních komentářů a stanovisek, z nichž mnoho je jen mým vlastním právním názorem, který jiní – např. pracovníci cizinecké policie – nemusí sdílet. Publikace je pojata především z hlediska lidskoprávního a zdůrazňuje tedy ochranu práv cizinců vůči státu.

Publikace je určena především pracovníkům institucí, které s cizinci z EU pracují anebo cizincům radí, tedy zejména zaměstnancům státní správy, nevládních neziskových organizací a sdružení cizinců, ale sloužit by měla rovněž příslušníkům právních profesí, podnikatelům, kteří se s cizinci často setkávají, cizincům samotným jakož i dalším osobám, které se dotýčným výsekem cizineckého zákona z nejrůznějších důvodů (např. rodinných) zabývají.

Závěrem bych rád poděkoval svým kolegům z Poradny pro občanství a také dalším příležitostným konzultantům za pomoc a spolupráci při zpracování této publikace.

Mgr. Pavel Čížinský

Poradna pro občanství/ Občanská a lidská práva

1. NA KOHO SE VZTAHUJE TATO PUBLIKACE

Od vstupu České republiky (dále jen „ČR“) do Evropské unie (EU) rozlišuje české právo, stejně tak jako právo evropské, 2 kategorie cizinců: občany EU a jejich rodinné příslušníky na straně jedné a občany třetích států na straně druhé. První skupina má výrazně příznivější postavení v mnoha oblastech práva, např. i co se týče práva pobytu.

1.1. Občan EU

Občané EU jsou státní příslušníci členských států EU (např. občan Francie, občan Slovenska, občan Estonska) a dále se stejná práva vztahují i na občany Norska, Islandu, Lichtenštejnska a Švýcarska (§ 1 odst. 3)

1.2. Rodinný příslušník občana EU

Rodinní příslušníci občana EU jsou tyto osoby ve vztahu k občanovi EU (§ 15a):

- manžel
- dítě mladší 21 let
- dítě manžela občana EU, pokud je toto dítě mladší 21 let
- rodič občana EU, je-li tento občan EU mladší 21 let
- nezaopatřený přímý příbuzný ve vzestupné nebo sestupné linii
- nezaopatřený přímý příbuzný ve vzestupné nebo sestupné linii manžela občana EU
- cizinec žijící s občanem EU ve společné domácnosti
- cizinec, který se o sebe není schopen ze zdravotních důvodů sám postarat bez osobní péče občana EU

Nezaopatřený cizinec je dle zákona ten,

- a) který se soustavně připravuje na budoucí povolání nebo
- b) který se nemůže soustavně připravovat na budoucí povolání nebo vykonávat výdělečnou činnost pro nemoc nebo úraz, anebo
- c) který z důvodu dlouhodobě nepříznivého zdravotního stavu není schopen vykonávat soustavnou výdělečnou činnost.

Pro občana EU, jehož účelem pobytu je studium, jsou rodinnými příslušníky jen:

- manžel a
- nezaopatřené dítě.

1.2.1.

Rodinní příslušníci občana EU jsou tedy cizinci ze třetích států (např. občané Ruska, USA nebo Indie) nebo bez státní příslušnosti, kteří mají výše uvedené rodinné nebo kvazi-rodinné vazby k občanům EU; např. ruská manželka občana Itálie. Rodinný příslušník občana EU může být sám také občan EU (slovenská manželka Slovák; ostatně většina rodinných příslušníků občanů EU je sama občany EU), nicméně pro právo je podstatnější fakt, že tyto osoby jsou občany EU a ustanovení týkající se rodinných příslušníků se proto nepoužijí, přičemž existují určité výjimky (viz 3.2.2. a 3.2.3.2.).

Rodinným příslušníkem občana EU je i rodinný příslušník občana České republiky (§ 15a/4/b); občan ČR je také občanem EU. Půjde např. o čínskou manželku českého občana a její děti a její staré rodiče. Tato skupina osob má dílčí odlišná práva od ostatních rodinných příslušníků občanů EU, neboť tito cizinci mají ihned právo získat trvalý pobyt (viz 3.2.3.). Na druhou stranu se na ně nevztahuje Evropská směrnice, neboť evropské právo upravuje primárně práva občanů ostatních členských států EU na území ČR, tedy např. Němců či Slováků pracujících či žijících v ČR. Práva vlastních občanů, včetně práva rodinných příslušníků vlastních občanů by si každý stát měl upravit sám. ČR ovšem vztáhla úpravu občanů EU i na své vlastní občany.

1.2.2.

Nezaopatřenost: úprava je obdobná jako § 11 až 16 zákona č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře, který ovšem upravuje jen nezaopatřenost dětí do věku 26 let, zatímco nezaopatřenost cizince se vztahuje i na osoby starší, např. staré osoby, které už nemohou pracovat.

1.2.3.

Žití ve společné domácnosti zákon nedefinuje, ovšem mělo by to být chápáno dle § 115 občanského zákoníku, jako „*žít spolu trvale a společně uhrazovat náklady na své životní potřeby*“. Určitě se nemusí jednat pouze o soužití sexuální. Trvalost soužití se nemusí zakládat jen na tom, že dotyč-

ní lidé spolu již dlouho žili v minulosti, nýbrž lze ji dovést i z úmyslu těchto lidí do budoucna. Prokázat toto soužití by mělo být možné všemi dostupnými důkazními prostředky (svědecké výpovědi žadatelů, sousedů, dalších osob). Sem budou patřit nejen vztahy jako druh - družka, ale i děti, které nejsou osvojeny, vnuci, sourozenci a další příbuzní žijící pohromadě apod. Sem bude prozatím spadat i registrované partnerství osob stejného pohlaví: doklad o registrovaném partnerství může být považován buď za dostatečný důkaz společného soužití sám o sobě anebo to policie bude považovat jen za podpůrný důkaz (viz 4.1.2.3.). V budoucnu by se registrované partnerství mělo stát automatickým důvodem pro získání pobytu, jak to vyžaduje směrnice.

1.2.4.

Zákon ani směrnice nejsou jasné v tom, zda-li je pro statut rodinného příslušníka nutnou podmínkou skutečnost, že rodinní příslušníci žijí společně s občanem EU. Otázkou tedy je, zda-li by měl nárok na udělení pobytu např. turecký manžel Němky žijící v ČR, přičemž manželé spolu nežíjí, ale nejsou ani rozvedeni? Anebo zda-li by měl nárok na udělení pobytu 18letý syn thajské manželky českého občana z jejího prvního manželství, přičemž tento mladý muž by se chtěl pouze přestěhovat do ČR, nikoli ale žít společně se svou matkou a jejím novým českým mužem. Zákon podmínku společného soužití rodiny výslovně nestanoví, ani již nehovoří o sloučení rodiny. A vzhledem k tomu, že umožňuje i sloučení s nezaopatřenými či vyživovanými předky a tito předkové pak často nebydlí se svými potomky přímo ve společné domácnosti, lze dovést, že společná domácnost rodinných příslušníků s občanem EU není nutnou podmínkou získání pobytu. Určitý vztah by nicméně mohlo být možné vyžadovat, neboť smyslem všech těchto ustanovení je respekt ke skutečnému rodinnému životu a nejen k rodinné - právnímu statutu. V praxi se ale tyto otázky zatím neřeší a policie bude pravděpodobně postupovat především podle předložených listinných dokladů.

1.2.5.

Naproti tomu se nezdá možné, aby policie vyžadovala k přiznání statutu rodinného příslušníka další skutečnosti v zákoně neuvedené. Ze zákona např. nelze dovést, že by nezaopatřená vnučka české občanky mohla získat trvalý pobyt jen tehdy, pokud je své české babičce svěřena do výchovy soudem.

Vnučka je přímou příbuznou v sestupné linii a zákon žádné další podmínky neupravuje.

1.2.6.

Zákon rovněž neřeší otázku, zda může být cizinci odejmuto např. povolení k pobytu, které získal z titulu, že byl rodinným příslušníkem občana EU a jím následně být přestal, např. nemocný cizinec, který byl osobou závislou na péči občana EU (a proto získal přechodný pobyt) a který se pak uzdravil, anebo rozvedená manželka občana EU, která si po rozvodu udržela právo pobytu (viz 6.4.2.). Zákon i směrnice naznačují, že na tyto cizince se již napořád budou vztahovat právní předpisy platné pro rodinné příslušníky občanů EU a že tedy již nebudou „přeřazeni“ zpět do kategorie cizinců ze třetích zemí.

Příklad I.: Franz Prohaska, rakouský státní občan, je bankovní úředník. Do Prahy přijel se svou ženou, Natálií, občankou Ukrajiny. Natalie má syna Alexandra (15 let) z prvního manželství a invalidní matku Marii (55 let), oba občany Ruska.

Natálie je rodinným příslušníkem občana EU, Franze, protože manželství trvá (§ 15a odst.1a). Franzovým rodinným příslušníkem je dále syn Natalie Alexander, občan Ruské Federace, neboť je dítětem mladším 21 let manžela občana EU (§ 15a odst.1c) a Nataliina invalidní matka Maria, která je přímou příbuznou ve vzestupné linii manžela občana EU a je nezaopatřená z důvodu své nemoci (§ 15a odst.1d).

Příklad II.: Robin Smith je občanem USA a učí v Plzni angličtinu. Má 18letého syna Toma, který s ním žije v Plzni. Robin a Tom jsou cizinci ze třetích zemí a musí si tedy každý rok prodlužovat povolení k pobytu.

V jejich životě však dojde k následujícím změnám: Robin se seznámí s Markétou Novákovou, občankou ČR, a stanou se z nich partneři, přičemž Markéta se k němu nastěhuje. Tom na to z protestu opustí Robinův byt a odstěhuje se na studentskou kolej.

Robin se stal rodinným příslušníkem občana EU, neboť je osobou žijící s občanem EU (s Markétou) ve společné domácnosti. Tom je dál cizincem ze třetí země, neboť nežije s Markétou ve společné domácnosti a musí si tedy vyřídit dlouhodobý pobyt za účelem studia. Pokud se Robin s Markétou ožení, stane se rodinným příslušníkem i Tom, neboť by byl dítětem mladším 21 let manžela občana EU (Robina), a to bez ohledu na to, že s Robinem přímo ve společné domácnosti již nežije. Pokud by se Robin s Markétou vzali až poté, co Tomovi bude více než 21 let, stane se Tom rodinným příslušníkem jen tehdy, pokud bude stále nezaopatřený, tedy např. pokud bude studovat, neboť by byl nezaopatřený přímý příbuzný v sestupné linii manžela občana EU.

2. VSTUP NA ÚZEMÍ ČR

2.1. Vstup občana EU

Občan EU smí vstoupit na území ČR bez jakéhokoli dalšího povolení (pokud mu nebylo uděleno soudní nebo správní vyhoštění), neboť uvnitř EU neexistuje žádná vízová povinnost.

Občan EU je povinen předložit při hraniční kontrole na požádání cestovní doklad anebo jiný průkaz totožnosti (ID card). Český zákon nemluví zcela jasně. Hovoří jen o tom, že pokud občan EU „nemá cestovní doklad a nemůže si jej obstarat“, může předložit i jiný doklad, jímž prokáže svou totožnost a státní příslušnost (§ 6/10), což pak ovšem může být třeba i řidičský průkaz.

Vstup na území ČR musí být občanovi EU odmítnut z důvodů (§ 9 - viz 6.2.)

- bezpečnostních (např. je označen za nežádoucí osobu) nebo
- nedostatků cestovního dokladu (pas je neplatný nebo nečitelný).

Vstup občana EU může být odepřen, ale nemusí, i kvůli ochraně veřejného zdraví (viz 6.1.5.); podmínkou je, že toto rozhodnutí musí splňovat tzv. podmínku přiměřenosti. (viz 6.1.6.).

O odmítnutí vstupu je policie povinna vydat rozhodnutí dle správního řádu, policie tedy musí uvést důvody odmítnutí vstupu a cizinec se může proti tomu odvolat (§ 9/5). Pokud byl občan EU odepřen vstup z důvodů bezpečnostních, může tento občan EU žádat o vstup znovu až po uplynutí 2 let (§ 11a).

2.2. Vstup rodinného příslušníka občana EU

Rodinní příslušníci občanů EU musí při vstupu do ČR předložit kromě pasu nebo průkazu totožnosti (podmínky jsou zde stejné jako u občanů EU) ještě

- doklad o tom, že jsou rodinní příslušníci občana EU (jinak by po nich policie musela vyžadovat i další doklady: prostředky k pobytu, doklad o zajištění ubytování, zdravotní pojištění atd.) a
- vízum nebo jiné povolení k pobytu, pokud se na ně vztahuje vízová povinnost. To se týká občanů většiny států světa s výjimkou např. USA.

Rodinní příslušníci tedy potřebují alespoň přinejmenším vstupní vízum, tedy např. vízum k pobytu do 90 dnů. O toto vízum si musí požádat na zastu-

pitelském úřadě ČR v zahraničí anebo mohou rovněž žádat až na hraničním přechodu, pokud se ovšem až sem bez víza dostanou; přitom jsou osvobozeni od správního poplatku ve výši 1 500Kč a zastupitelský úřad musí toto vízum vyřídit do 14 dnů (§ 170/3). Na udělení tohoto víza není právní nárok, ačkoli směrnice přikazuje členským státům usnadňovat získávání těchto víz. Většinou až po vstupu do ČR pak požádají na policii o povolení k přechodnému pobytu nebo o povolení k trvalému pobytu (viz 4.2.1.2.).

V praxi budou rodinní příslušníci občana EU při svém prvním vstupu do ČR většinou pozváni, takže policií ověřené pozvání jim nahradí doklad o ubytování i prostředky k pobytu. Zdravotní pojištění by ovšem vyžadováno být mohlo, pokud není jasné, že cizinec je skutečně rodinným příslušníkem občana EU.

Vstup na území ČR bude rodinnému příslušníku občana EU odmítnut ze stejných důvodů jako u občana EU, ale i z dalších důvodů (uvedl-li nepravdivé údaje o účelu pobytu, je-li nebezpečí, že bude v ČR neoprávněně pracovat anebo je-li jeho cestovní pas přeplněn razítky nebo nepřesahuje-li platnost pasu o alespoň 90 dnů dobu předpokládaného pobytu).

O odmítnutí vstupu rodinného příslušníka občana EU policie nevydává rozhodnutí vždy, ale jen tehdy, jestliže rodinný příslušník je doprovázen přímo „svým“ občanem EU anebo pokud rodinný příslušník občana EU prokáže, že tento občan EU se zdržuje v ČR. Pokud policie nevydá rozhodnutí, sdělí se cizinci pouze fakt, že není vpuštěn do ČR, a případně se mu zneplatní vízum; tento cizinec se pak ani nedozví důvody odmítnutí vstupu a ani se nemůže odvolat (šlo by podat hned ústavní stížnost).

Příklad: Petra, občanka ČR má přítele z Indie, Kumara, hodlají se vzít. Chtěla by ho pozvat do ČR, ovšem ambasáda odmítá vydat Kumarovi vízum.

Pokud spolu oba partneři žijí ve společné domácnosti, je Kumar rodinným příslušníkem občanky EU, Petry. Pokud spolu ještě nežijí, musí se nejprve sezdát (např. v Indii) a pak bude mít Kumar již s jistotou nárok na trvalý pobyt v ČR. I poté ovšem může dále trvat problém s ambasádou, neboť na vízum není právní nárok a je velmi obtížné donutit ambasádu k tomu, aby vízum vydala (lze si stěžovat na Ministerstvu zahraničních věcí nebo žádat na jiné ambasádě). Kumar může dát jiné osobě, např. Petře, plnou moc, aby požádala o pobyt v ČR za něj, ovšem policie mu asi odmítne zaslat průkaz k pobytu do Indie a on tak stejně neobejde nutnost vstupního víza.

3. POBYT NA ÚZEMÍ ČR

3.1. Pobyt občana EU

3.1.1. Přejídný pobyt bez registrace

Občan EU může v ČR pobývat bez jakéhokoli povolení po libovolně dlouhou dobu (§ 18/c). Občan EU tedy nespáchá žádný přestupek, pokud nepožádá o potvrzení o přejídném pobytu dle § 87a (i občan EU má ovšem povinnost hlásit svůj pobyt v ČR po 30 dnech policii – viz. 5.1.).

3.1.2. Přejídný pobyt s registrací

Pouze pokud bude z nějakého důvodu potřebovat úřední potvrzení o svém pobytu v ČR (potřebovat toto může pro jiný úřad, pro vznik nároku na sociální dávky anebo pro zaměstnavatele) a hodlá zde pobývat déle než 3 měsíce, může požádat a má nárok na tzv. potvrzení o přejídném pobytu, tedy něco jako registraci pobytu (§ 87a). Takto zaregistrovat pobyt lze buď za určitým účelem (zaměstnání, samostatná výdělečná činnost nebo studium, v těchto případech musí občan EU předložit při žádosti o registraci pobytu doklad potvrzující účel pobytu) anebo bez určení účelu. Občan EU již tedy nepotřebuje nutně prokazovat účel svého pobytu.

Tuto registraci pobytu je nutno odlišit od hlášení místa pobytu (viz 5.1.)

3.1.3. Trvalý pobyt

Na udělení povolení k trvalému pobytu má nárok občan EU za splnění jedné z těchto podmínek (§ 87g):

- 1) po 5 letech nepřetržitého přejídného pobytu v ČR,
- 2) jestliže se stal osobou již nepracující v členském státě, tedy vzniklo mu právo na pobyt v ČR po skončení výdělečné činnosti v ČR
- 3) jde o občana EU mladšího 18 let, který byl svěřen do náhradní výchovy rozhodnutím příslušného orgánu
- 4) z humanitárních důvodů nebo z jiných důvodů hodných zvláštního zřetele a
- 5) je-li jeho pobyt v zájmu České republiky.

3.1.3.1.

Ad 1) do nepřetržitého přechodného pobytu počítá nejen pobyt zaregistrovaný (viz 3.1.2), nýbrž i pobyt bez registrace (viz 3.1.1.). Musí jít ovšem o pobyt legální (čl. 16 směrnice). Jinou otázkou už je, zda a jak dotyčný občan EU svůj neregistrovaný pobyt prokáže; směrnice mu výslovně dovozuje použití jakékoli důkazní prostředky, které se v členském státě používají (čl. 21).

Co se týče nepřetržitosti pobytu stanoví zákon (§ 87g odst. 7):

„Podmínka nepřetržitého přechodného pobytu je zachována, pokud nepřítomnost občana Evropské unie(a) na území nepřesáhne celkem 6 měsíců ročně, nebo přesáhne-li tuto dobu

a) z důvodu plnění povinné vojenské služby, nebo

b) pokud jedna nepřítomnost nebude delší než 12 po sobě jdoucích měsíců, a to ze závažných důvodů, zejména jde-li o těhotenství a narození dítěte, závažné onemocnění, studium nebo odborné školení, anebo z důvodu pracovního vyslání do zahraničí.“

Občan EU tedy může být fyzicky mimo ČR každý rok až 6 měsíců (může jít o jednu nebo více cest mimo ČR) nebo po jakoukoli dobu kvůli plnění vojenské služby anebo může být během uvedeného období – zřejmě jen jednou – pryč až 1 rok, pokud je to odůvodněno závažnými důvody, ať už se jedná o důvody uvedené příkladmo výše anebo o jiné důvody, jejichž závažnost je obdobná.

Zákon (ani směrnice) nestanoví výslovně, zda se tato období nepřítomnosti do požadovaných 5 let počítají nebo ne. Z logiky věci by se tam kratší období nepřítomnosti počítat měla, delší nikoli. V praxi bude policie zřejmě vyžadovat čestná prohlášení.

3.1.3.2.

Ad 2) Osoby již nepracující v hostitelském členském státě (a jejich rodinní příslušníci) mají nárok na trvalý pobyt již před uplynutím 5 let nepřetržitého pobytu. Tato výjimka se vztahuje na občana EU (§ 87g),

„a) jestliže v době skončení zaměstnání, podnikání nebo jiné výdělečné činnosti 13a) dosáhl věku stanoveného pro vznik nároku na starobní důchod 13c) nebo pro vznik nároku na starobní důchod před dosažením důchodového věku 13d) a o tento důchod přiznávaný před dosažením důchodového věku požádal, pokud tuto činnost vykonával na území po-

- sledních 12 měsíců před podáním žádosti o povolení k trvalému pobytu a nepřetržitě na území pobývá po dobu nejméně 3 let, nebo*
- b) jestliže skončil zaměstnání, podnikání nebo jinou výdělečnou činnost 13a) z důvodu vzniku plné invalidity a pobývá na území nepřetržitě po dobu nejméně 2 let; podmínka doby nepřetržitého pobytu na území neplatí, pokud občanu Evropské unie vznikl nárok na plný invalidní důchod z důvodu pracovního úrazu nebo nemoci z povolání 13e), anebo*
- c) jestliže je zaměstnán, podniká nebo provozuje jinou výdělečnou činnost na území jiného členského státu Evropské unie a zpravidla se každý den nebo alespoň jednou týdně vrací na území, pokud na území dříve nepřetržitě pobýval a současně zde byl zaměstnán, podnikal nebo provozoval jinou výdělečnou činnost po dobu nejméně 3 let.“*

(§87g/4) „Pro účely vydání povolení k trvalému pobytu podle a) nebo dle b)¹ se doba výkonu zaměstnání, podnikání nebo jiné výdělečné činnosti 13a) na území jiného členského státu Evropské unie považuje za dobu činnosti vykonávané na území za podmínky, že občan Evropské unie byl zaměstnán, podnikal nebo provozoval jinou výdělečnou činnost na území jiného členského státu Evropské unie a zpravidla se každý den nebo alespoň jednou týdně vracel na území.“

(87g/5) „Podmínka doby pobytu na území a podmínka doby trvání zaměstnání, podnikání nebo jiné výdělečné činnosti 13a) stanovená sub a) nebo b) neplatí, jde-li o občana Evropské unie, který je manželem státního občana České republiky 1) nebo jehož manžel pozbyl státní občanství České republiky v důsledku sňatku s ním nebo nabytím jeho státního občanství.“

(87g/5) „Doba, po kterou je občan Evropské unie 1a) veden v evidenci uchazečů o zaměstnání úřadu práce České republiky, se započítává do požadované doby zaměstnání v případech sub a) nebo b) za podmínky, že byl občanu Evropské unie 1a) ukončen pracovní poměr z důvodů na jeho vůli nezávislých.“

3.1.3.3.

Ad 3) Na občana Evropské unie mladšího 18 let, který byl svěřen do náhradní výchovy rozhodnutím příslušného orgánu, se použije i ustanovení § 87 týkající se občanů třetích států svěřených do náhradní rodinné výchovy, což

---

¹ Odkazy jsou oproti textu zákona přizpůsobeny této publikaci (poznámka autora).

znamená, že trvalý pobyt vzniká dnem právní moci rozhodnutí o svěření do náhradní rodinné výchovy, pokud alespoň jedna osoba, které byl nezletilý cizinec svěřen, má trvalý pobyt v ČR anebo se na území ČR nachází ústav, kam byl cizinec umístěn. Po dosažení 15 roku věku musí dítě cizinec požádat o vydání příslušného průkazu (občan EU žádá o vydání průkazu o povolení k trvalému pobytu pro státního příslušníka členského státu Evropských společenství – viz 4.3.3.). Trvalý pobyt skončí ukončením náhradní rodinné výchovy, odhlášením, dosažením věku 18 let nebo rovněž odsouzením za trestný čin k trestu přes 3 roky.

3.2. Pobyt rodinného příslušníka občana EU

3.2.1. Přejídný pobyt bez víza

Rodinný příslušník občana EU smí pobývat na území ČR bez víza nebo jiného povolení jen pokud se na něj nevztahuje vízová povinnost anebo při splnění těchto 3 podmínek (§ 18/e)

- předtím měl uděleno vízum a to pozbylo platnost
- občan EU pobývá společně s ním a
- doba pobytu nepřekročí 3 měsíce (tedy zřejmě doba pobytu bez víza)

V praxi tedy půjde o případy, kdy rodinný příslušník přijede ze třetí země do ČR – např. na vízum k pobytu do 90 dnů a než si vyřídí povolení k přechodnému nebo trvalému pobytu, jeho vízum vyprší. Dle § 87y může po podání žádosti o povolení k přechodnému pobytu rodinný příslušník pobývat v ČR až do vyřízení této žádosti, pokud pobývá společně s občanem EU, i když předtím vízum neměl a i když řízení trvá delší dobu.

Dle čl. 10 směrnice by policie měla vydat rodinnému příslušníkovi potvrzení o tom, že podal žádost o povolení k pobytu.

3.2.2. Přejídný pobyt

Rodinný příslušník občana EU má nárok na vydání povolení k přechodnému pobytu již z toho titulu, že je rodinným příslušníkem; místo účelu pobytu musí prokázat, že je rodinným příslušníkem (§ 87b). Policie by při vyřizování neměla vyžadovat prokazování skutečnosti, že rodinný příslušník s občanem skutečně žije ve společné domácnosti, vyjma případů fingoaného manželství (viz bod 6.1.4.).

O pobyt musí takto rodinný příslušník požádat do 3 měsíců od vstupu do ČR.

Rodinný příslušník, který je sám občanem EU, např. slovenská manželka Slováka, který přijel pracovat do ČR, má postavení občana EU; při vyřizování pobytu může ovšem postupovat obdobně jako rodinní příslušníci občana EU, kteří sami jsou občany třetích zemí (viz 4.1.2.2 a násl. a § 87a/3).

3.2.3. Trvalý pobyt

Rodinný příslušník občana EU má nárok na udělení povolení k trvalému pobytu za splnění jedné z těchto podmínek (§ 87h):

- 1) po 5 letech nepřetržitého přechodného pobytu v ČR
- 2) je-li rodinným příslušníkem státního občana ČR, který je přihlášen v ČR k trvalému pobytu
- 3) je-li rodinným příslušníkem občana jiného členského státu EU, který je přihlášen v ČR k trvalému pobytu
- 4) je-li pozůstalou osobou po státním občanovi ČR, který byl přihlášen v ČR k trvalému pobytu
- 5) jestliže je pozůstalou osobou po občanu jiného členského státu EU, který v ČR pobýval za účelem výkonu zaměstnání, podnikání nebo jiné výdělečné činnosti, a
  1. ke dni úmrtí pobýval občan jiného členského státu EU v ČR nepřetržitě po dobu nejméně 2 let,
  2. k úmrtí občana jiného členského státu Evropské unie došlo v důsledku pracovního úrazu nebo nemoci z povolání, nebo
  3. pozbyl státní občanství ČR v důsledku sňatku s tímto občanem jiného členského státu EU nebo nabytím jeho státního občanství.
- 6) je-li jeho pobyt v zájmu ČR

3.2.3.1.

Ad 1) ohledně nepřetržitosti pobytu platí § 87g odst. 7 obdobně (viz 3.1.3.1.). U rodinných příslušníků zřejmě může nastat ten problém, že policie chápe nepřetržitost pobytu jako časovou návaznost jednotlivých povolení k pobytu. Pokud si tedy bude muset rodinný příslušník prodlužovat povolení k pobytu a opomene tak udělat, může vzniknout spor, zda se pobyt počítá, případně zda je pobyt nepřerušovaný.

3.2.3.2.

Ad 2), 3) z tohoto důvodu musí získat trvalý pobyt i ten rodinný příslušník občana ČR a občana EU, který je i sám občanem EU (např. Slovenka, která

si vezme českého občana nebo která by si vzala slovenského občana s trvalým pobytem v ČR, by žádala o trvalý pobyt podle ustanovení § 87h/1/b). Pokud by tomu tak nebylo, byli by občané EU, kteří jsou rodinnými příslušníky Čechů, znevýhodněni oproti občanům třetích států jsoucích ve stejné pozici, kteří trvalý pobyt získají ihned.

3.2.3.3.

Ad 4) pozůstalá osoba není jasně definována. Snad je na ni možno analogicky aplikovat Nařízení 1408/71, které c čl. 1 písm. g) stanoví, že „*pozůstalý znamená jakoukoli osobu definovanou nebo za takovou uznanou právními předpisy, podle nichž se přiznávají dávky; avšak v případech, kde tyto předpisy za pozůstalého považují jen osobu, která se zemřelým bydlela pod jednou střechou, se tato podmínka bude považovat za splněnou, byla-li tato osoba na zemřelého převážně odkázána výživou*“. Pozůstalými by tedy byli ti, kteří mají nárok na vdovský nebo sirotčí důchod dle zákona o důchodovém pojištění; jejich nárok na pobyt by zřejmě měl trvat po celou dobu, po kterou mají nárok na příslušný důchod (děti až do dospělosti). Druhou možností by bylo posuzovat „pozůstalé“ dle předpisů o dědění.

Zákon z neznámých důvodů zřejmě neumožňuje udělit trvalý pobyt rodinnému příslušníkovi z humanitárních důvodů nebo z jiných důvodů hodných zvláštního zřetele. Toto ustanovení přitom existuje jak u cizinců ze třetích zemí (§ 65 ovšem vylučuje použitelnost tohoto ustanovení na rodinné příslušníky občana EU) tak i u občanů EU.

3.3. Výhrada bezpečnosti státu, veřejného pořádku a veřejného zdraví

Ani občan EU ani jeho rodinný příslušník nemá právo na udělení pobytového povolení, pokud jsou k jeho osobě výhrady z hlediska bezpečnosti státu, veřejného pořádku anebo ochrany veřejného zdraví. Tyto výhrady jsou vždy důvodem pro zamítnutí povolení k pobytu. (kap. 6.)

Příklad I.: Pan Ladislav, občan Slovenska, pobýval a příležitostně pracoval v ČR na různých místech již 7 let, ovšem dosud si nevyřídil žádné povolení k pobytu. Chce tak učinit nyní.

Pan Ladislav má dvě možnosti: buď požádá o registraci pobytu (viz 3.1.2.) a předloží k tomu cestovní doklad, fotografii a doklad o zajištění ubytování a popř. další doklad o účelu

pobytu (viz 4.1.) anebo se může pokusit prokázat policii, že v ČR je již 7 let a potom má nárok rovnou na trvalý pobyt (předloží k tomu cestovní pas, fotografii, doklad o tom, že je v ČR již 7 let a doklad o ubytování).

Příklad II.: Český občan, Pavel, se ve Francii oženil s Melindou, francouzskou občankou a narodily se jim tam dvě děti. Nyní se hodlá celá rodina přestěhovat do ČR. Rodina se může bez problémů přestěhovat. Pavel nemusí žádat vůbec o nic, Melinda může požádat o trvalý pobyt (viz 3.2.3.2.) a k tomu předloží jen cestovní doklad, fotografii, oddací list – musí být superlegalizován - a doklad o ubytování. Obě děti jsou rovněž českými občany, zapisí se na zvláštní matrice v Brně.

Příklad III.: Klára, občanka ČR, se provdala do Velké Británie, získala britské občanství a ztratila tím občanství ČR. Manželství se ale rozpadlo a ona se vrací i se svým synem, Davidem do ČR.

David se narodil už poté, co Klára ztratila české občanství, oba jsou tedy jen britského občanství. Do ČR mohou jako občané EU přijet a pobývat zde bez registrace (viz 3.1.1.). Bu-
de ovšem lepší, pokud požádají o trvalý pobyt z humanitárních důvodů (viz 3.1.3.) a svou žádost odůvodní tím, že Klára je bývalá občanka ČR. K žádosti předloží cestovní pas, fotografii a doklad o zajištění ubytování. Policie těmto žádostem většinou vyhoví.

Příklad IV.: Naďa, občanka Ukrajiny, žije v ČR na dlouhodobý pobyt za účelem podnikání. Seznámí se s Dietgerem, občanem Švýcarska, a vezmou se.

Naďa se tím stala rodinnou příslušnicí občana EU (viz 1.1.) a může proto požádat o povolení k přechodnému pobytu v ČR (Dietger by měl raději požádat také - i když v ČR fakticky pobývat nebude), což je pro ni mnohem výhodnější typ pobytu než dlouhodobý pobyt. K žádosti předloží cestovní doklad, fotografii, doklad o ubytování v ČR, oddací list - superlegalizovaný - a doklad o zdravotním pojištění.

Příklad V.: Gruzinská rodina žádá již 2 roky o azyl v ČR a jejich 20letý syn, Eldar, naváže vážnou známost s Janou, slovenskou studentkou sociální práce v Praze, která v ČR studuje a pracuje již od střední školy.

Eldar by se navázáním vážné známosti mohl stát rodinným příslušníkem občanky EU, záleží na tom, zda spolu partneri žijí ve společné domácnosti. Na povaze domácnosti a zdravotním stavu členů rodiny záleží, zda-li i další členové rodiny by mohli být považováni za rodinné příslušníky Jany (viz 1.2.); na policii by se tedy muselo prokazovat soužití gruzínské rodiny s Janou. Ti, kteří splňují některé z kritérií pro rodinné příslušníky, by mohli požádat o povolení k přechodnému pobytu a předložit pro to policii cestovní doklad, fotografii, doklad o ubytování, zdravotní pojištění a doklad o tom, že jsou rodinnými příslušníky občanky EU (viz 4.1.2.3.). Pokud tuto žádost podají, legalizují tím svůj pobyt přinejmenším na celou dobu řízení (eventuálně i po dobu případného soudního přezkumu rozhodnutí o této žádosti).

Pokud Jana studuje v ČR déle než 5 let, může požádat na policii o trvalý pobyt, potřebuje k tomu cestovní doklad, fotografii, doklad o ubytování a prokázat, že v ČR pobývá již déle než 5 let. Získá-li trvalý pobyt, budou moci žádat i její eventuální rodinní příslušníci (Eldar popř. další členové jeho rodiny) ihned o pobyt trvalý.

4. SPRÁVNÍ ŘÍZENÍ O POBYTOVÉ POVOLENÍ

V tomto oddíle je popsáno správní řízení, v němž se vydávají občanům EU a rodinným příslušníkům občanů EU povolení k pobytu, někdy nazývaná též zvláštní pobytová oprávnění. Konkrétně jde tedy o rozhodnutí o registraci pobytu (vydání potvrzení o přechodném pobytu na území), o povolení k přechodnému pobytu a o povolení k trvalému pobytu.

Správní řízení je postup správních orgánů, tedy především policie, jehož účelem je vydání povolení k pobytu anebo k jeho změně nebo zrušení (v této publikaci se nepojednává o povoleních k pobytu, které vydává Ministerstvo zahraničních věcí pro členy personálu zastupitelských úřadů cizích států a mezinárodních vládních organizací (§ 87c)).

Pro oblast vydávání výše uvedených povolení k pobytu je důležité, že

- na vydání těchto povolení je právní nárok
- na správní řízení se vztahuje správní řád
- je zde vždy výhrada bezpečnosti státu a veřejného pořádku (kap. 6)

Správní řád dává účastníkům řízení, tedy v těchto případech žadatelům, řadu procesních práv. Nejdůležitějšími jsou tato práva: možnost podávat žádosti i písemně, tedy i poštou, právo být v řízení zastoupen, právo nahlížet do spisu a pořizovat si kopie spisu, právo i povinnost navrhopvat důkazy, právo, aby (zamítavé) rozhodnutí bylo odůvodněno a právo podat odvolání k nadřízenému orgánu. Proti zamítavému rozhodnutí nadřízeného orgánu je možno podat správní žalobu ke Krajskému soudu (či Městskému soudu v Praze).

V praxi je správní řízení o povolení k pobytu písemné, ústní jednání jsou výjimkou. Pokud policie nařídí ústní jednání, musí (nehrozí-li nebezpečí z prodlení) o tom vyrozumět účastníky nejméně 5 dnů předem; účastníci mohou navrhnout, aby toto jednání bylo veřejné a policie by tomu měla vyhovět, pokud tím nemůže být způsobena újma ostatním účastníkům (§49 správního řádu).

V praxi je hlavní a jedinou povinností účastníka předložit žádost a požadované náležitosti – přílohy žádosti.

4.1. Žádost o vydání povolení k pobytu

Žádost se podává na předtištěném formuláři. Tyto formuláře jsou barevné² a jsou k dispozici na cizinecké policii. Lze je rovněž stáhnout z internetu. Tyto formuláře se pak vyplní ručně. Do kolonky účel pobytu obvykle vyplňuje každý rodinný příslušník slova „sloučení rodiny“. K vyplněnému formuláři je možné připojit jako nepovinnou přílohu cokoli dalšího: odůvodnění žádosti, pokud je toto odůvodnění delší a není účelné ho psát rukou do formuláře; plná moc pro zástupce; jiná potvrzení či dobrozdání (např. doporučující dopisy atd.).

Hrozí-li potíže při doručování písemnosti, měl by žadatel sdělit policii dle § 19 správního řádu adresu pro doručování; touto adresou může být i elektronická adresa, pokud má účastník elektronický podpis. Cizinec může nově sdělit policii adresu pro doručování i pro všechna řízení, která se s ním povedou v budoucnu.

Povinné náležitosti žádosti lze rozdělit na obecné a zvláštní náležitosti.

4.1.1. Obecné náležitosti žádosti

Obecné náležitosti jsou ty náležitosti, které musí být předloženy policii ke každé žádosti o povolení k pobytu, ať již jde o občana EU nebo rodinného příslušníka občana EU. Jsou to

- cestovní pas
- fotografie (v předepsaných rozměrech) a
- doklad o zajištění ubytování

4.1.1.1.

S dokladem o zajištění ubytování jsou v praxi velké problémy. § 87i odst. 2 říká, že jím je „*doklad o vlastnictví bytu nebo domu, doklad o oprávněnosti užívání bytu nebo úředně ověřený podpis na písemném potvrzení oprávněné osoby o souhlasu s ubytováním občana Evropské unie*1) *nebo jeho rodinného příslušníka. Úřední ověření se nevyžaduje, podepíše-li oprávněná osoba souhlas před orgánem policie.*“

Ze zákona tedy vyplývá, že se musí jednat o listinný doklad, tedy papír, a to buď o:

---

² V současnosti fialové barvy.

- výpis z katastru nemovitostí (na němž je žadatel zapsán jako vlastník) nebo
- doklad o oprávněnosti užívání nemovitosti: nájemní smlouva, podnájemní smlouva, výpis z katastru nemovitostí, v němž je zaneseno věcné břemeno, na jehož základě má cizinec právo danou nemovitost užívat anebo
- potvrzení osoby, která je uvedena v předchozích dvou bodech (vlastníka, nájemce či podnájemce aj.), že souhlasí s tím, aby v této nemovitosti cizinec bydlel + podpis ověřený u notáře nebo na obecním úřadě. Policie má někdy tiskopisy, na které je možno toto potvrzení vydat, potom je možné použít tento formulář, není to ovšem povinnost. Jinak může tento doklad vypadat následovně:

Já, František Svoboda, nar. ...., trvale bytem ...., jakožto vlastník/nájemce domu/bytu čp. ...v obci ....., v ulici ..... dávám tímto pro účely správního řízení o vydání potvrzení o přechodném pobytu/povolení k přechodnému pobytu/povolení k trvalému pobytu pro pana Mariána Kováče, nar. ...., bytem v SK...., občana Slovenska, číslo cest. pasu....., svůj výslovný souhlas k tomu, aby pan Marián Kováč bydlel a byl hlášen k přechodnému/trvalému pobytu na adrese .....

Místo Datum Podpis Ověření podpisu

Cizinec je tedy povinen předložit jen jeden z výše uvedených 3 dokladů.³ Policie v praxi často vyžaduje jak úředně ověřené potvrzení, nýbrž i nájemní smlouvu. Tato praxe je v rozporu se zákonem, nejen s jeho nynějším textem, ale i s jeho smyslem. Je totiž možné užívat byt i na základě jiného než nájemního práva, zkrátka vlastník nemovitosti může nechat u sebe bydlet druhou osobu, aniž by s ní uzavřel nájemní smlouvu; tato osoba pak nemá nájemní právo, nýbrž pouze užívací právo, které je sice právně méně jisté,

³ Cizinecký zákon nově používá stejnou formulaci jako zákon č. 133/2000 Sb. o evidenci obyvatel, i tento zákon vyžaduje jen jeden z těchto tří dokladů, ovšem v praxi úředníci na ohlašovnách vyžadují jak výpis z katastru, tak nájemní smlouvu tak i ověřený souhlas majitele. Cizinci na tom tedy nejsou hůře než občané ČR. Obě praxe jsou nicméně protizákonné.

ovšem policii toto nepřísluší řešit. Policii tedy musí – dle zákona – stačit i pouhé potvrzení od oprávněné osoby (vlastníka nebo pod/nájemce nemovitosti – nájemce by snad měl svůj nájem prokázat) s ověřeným podpisem. Naopak nájemní či jiná smlouva nemusí mít ověřený podpis. Pokud by policie měla o pravosti dokladu pochybnost, může sama nahlédnout do katastru nemovitostí popř. kontaktovat osobu, která je na nájemní smlouvě podepsána.

4.1.1.2.

Vyžadování dokladu o zajištění ubytování od občanů EU a od rodinných příslušníků občanů jiných států EU (ne občanů ČR) je v rozporu s Evropskou směrnicí, která v čl. 8 vylučuje, aby státy požadovaly od těchto cizinců podobný doklad. Ministerstvo vnitra a cizinecká policie odůvodnily toto nerespektování směrnice ochranou vlastníků nemovitostí. Po 1. květnu 2004 se totiž vyskytly případy, kdy se cizinci nahlásili na adresu, aniž o tom vlastník této nemovitosti vůbec věděl; v té době se totiž od občanů EU žádný doklad o zajištění ubytování nevyžadoval. I tak je ovšem nepřiměřené, aby policie vyžadovala tento doklad povinně od všech; správné by bylo vyžadovat tyto doklady max. v odůvodněných případech, nikoli např. v případě manželky, která se chce nastěhovat k manželovi, s jehož ubytováním již vlastník souhlasil. V zájmu práv cizinců a v zájmu redukce extrémní byrokratičnosti cizineckého řízení by bylo dobré pokusit se napadnout toto ustanovení a tuto praxi soudní cestou.

4.1.1.3.

Většina obyvatel ČR má velké obavy vydat komukoli (občanovi či cizincovi) potvrzení o souhlasu s (trvalým) pobytem. K tomu lze uvést několik právních poznámek:

- toto potvrzení – souhlas má vliv jen na administrativně-právní přihlášení cizince, neplyne z něj žádné soukromoprávní právo cizince užívat dotyčnou nemovitost. Vlastník domu tedy může přihlásit cizince k trvalému pobytu a druhý den ho vystěhovat; bez nájemní či jiné soukromoprávní smlouvy se cizinec nemůže ničeho domáhat. Vlastník má pouze nejasnou povinnost předat cizinci poštu (zvláště tu úřední), která mu přišla na adresu hlášenou u něj.
- skutečné „nebezpečí“ vyplývající z přihlášení cizí osoby na určité adrese se velmi přeceňuje. Nejvíce se hovoří o tom, že by mohl přijít exekutor. To je určitě pravda, ovšem exekutor půjde do kteréhokoli bytu, o němž se do-

mnívá, že tam jsou věci povinné osoby, tedy osoby, na jejíž majetek je prováděna exekuce. Úřední hlášení je jen jedno pomocné vodítko. Naopak pokud se exekutorovi důvěryhodně sdělí, že určitý majetek nepatří povinnému, nesmí exekutor tento majetek zajistit.

- ubytovatel, tedy každá osoba, u níž cizinec bydlí, je povinná vystavit cizinci na jeho žádost potvrzení o ubytování pro policejní účely, v opačném případě může dostat i pokutu až 50.000 Kč (§ 157a). V praxi ovšem cizinecká policie bohužel tuto povinnost nevymáhá a cizincům není nápomocna k tomu, aby od svých ubytovatelů dostali doklad o zajištění ubytování.
- naopak vystavení jasně nepravdivého potvrzení o zajištění ubytování (tedy ví-li osoba vydávající potvrzení již v okamžiku podepisování potvrzení zcela jasně, že cizinec u ní bydlet nebude) je také přestupkem se sankcí až 5.000 Kč (§ 157a).

Příklad: Pan Svenson, občan EU, žádá o registraci pobytu, ovšem policie odmítá uznat jeho doklad o zajištění ubytování a požaduje nájemní smlouvu, kterou si ale žadatel není schopen obstarat.

Pan Svenson by měl policii upozornit na text zákona. Pokud policie zůstane přesto neoblomná, může zaslat stížnost na Ředitelství cizinecké policie do Prahy. Jinak se může buď pokusit policii vyhovět (sehnat si např. nájemní smlouvu od jiného vlastníka nemovitosti) anebo požádat policii, ať jeho žádost zamítne, a odvolat se proti tomuto rozhodnutí.

4.1.2. Zvláštní náležitosti žádosti

Zvláštními náležitostmi jsou:

- 1) doklad o účelu pobytu (tento doklad předkládá - při registraci pobytu - jen občan EU, který je zaměstnán, podniká nebo provozuje jinou samostatnou výdělečnou činnost anebo zde studuje; v ostatních případech občan EU žádný doklad nepředkládá)
- 2) doklad o zdravotním pojištění (tento doklad naopak předkládá jen ten občan EU, který nepředkládá účel pobytu). Dále musí toto předložit i každý rodinný příslušník, který žádá o přechodný pobyt.
- 3) Doklady rodinných příslušníků občana EU:
  - a) potvrzení, že cizinec je rodinným příslušníkem občana EU
  - b) potvrzení, že cizinec je nezaopatřenou osobou
- 4) doklad o splnění podmínky nutné pro udělení trvalého pobytu - pokud cizinec žádá o trvalý pobyt musí prokázat, že splňuje stanovené podmínky (viz 3.1.3. a 3.2.3).

4.1.2.1.

Ad 1) tuto povinnost mají jen výše uvedení občané EU. Pokud je občan EU v ČR zaměstnán, předloží zřejmě pracovní smlouvu nebo doklad od úřadu práce či správy sociálního zabezpečení (nikoli už pracovní povolení). Pokud cizinec podniká, předloží živnostenský list anebo výpis z obchodního rejstříku týkající se právnické osoby, jejíž je členem nebo statutárním orgánem (např. jednatelem společnosti s r. o.), pokud cizinec studuje, předloží potvrzení o studiu. Ostatní občané EU, kteří zde chtějí registrovat pobyt, např. občané EU, kteří v ČR hodlají jen trávit stáří, nepředkládají nic.

4.1.2.2.

Ad 2) občan EU předloží doklad o tom, že je ve své zemi zdravotně pojištěn dle zákonů své země (např. Francouz předloží své francouzské zdravotní pojištění), tedy evropský průkaz pojištěnce. Pokud jsou rodinní příslušníci občanů EU také účastní veřejných systémů zdravotního pojištění v jiných státech EU (např. manželka Francouze bude rovněž pojištěna ve Francii, i když nemá francouzské občanství), mohou předložit rovněž jen evropský průkaz pojištěnce. Ostatní občané třetích států předloží buď doklad o smluvním zdravotním pojištění uzavřeném v ČR (Pojišťovna VZP a.s.) anebo doklad o zdravotním pojištění uzavřeném se zahraniční pojišťovnou, pokud toto pojištění „kryje všechna rizika v ČR.“

4.1.2.3.

Ad 3) Doklad potvrzující, že cizinec je rodinným příslušníkem občana EU záleží na typu rodinného vztahu:

- manžel předloží oddací list
- dítě mladší 21 let předloží rodný list,
- dítě manžela občana EU, pokud je toto dítě mladší 21 let, předloží jak oddací list svého rodiče tak svůj rodný list
- rodič občana EU, je-li tento občan EU mladší 21 let, rodný list tohoto dítěte
- nezaopatřený přímý příbuzný ve vzestupné nebo sestupné linii občana EU anebo manžela občana EU předloží rodný list či rodné listy + doklad o nezaopatřenosti
- cizinec žijící s občanem EU ve společné domácnosti předloží písemný návrh důkazů, jimiž je možno jejich společné soužití prokázat (svědecké výpovědi žadatelů, sousedů, dalších osob, jiné důkazy, zřejmě i doklad o uzavření registrovaného partnerství)

- cizinec, který se o sebe není schopen ze zdravotních důvodů sám postarat bez osobní péče občana EU, předloží písemný návrh důkazů, jimiž je možno prokázat jeho závislost na občanu EU (např. lékařské potvrzení, svědecké výpovědi aj.)

Nezaopatřenost se prokáže buď potvrzením o studiu či jiné návštěvě školy anebo potvrzením o zdravotním stavu (lékařským nebo např. přiznáním invalidního důchodu)

4.1.2.4.

Ad 4) Splnění podmínek pro získání trvalého pobytu se bude prokazovat v závislosti na typu podmínky:

- délku zaměstnání lze prokázat např. úředními potvrzeními, obdobně jako nárok na starobní důchod,
- příbuzenský vztah se prokáže matričními doklady (oddací list, rodný list) nebo jinými doklady (viz 4.1.2.3.)
- registrovaný či povolený pobyt by se policii prokazovat neměl, ten má policie v evidenci. Faktický pobyt ovšem se bude prokazovat rovněž všemi možnými prostředky, např. hlášením pobytu dle kapitoly 5, svědeckými výpověďmi, zaměstnáním, návštěvou školy aj.

Předkládané náležitosti nesmí být starší 180 dnů, kromě cestovního pasu a matričních dokladů.

4.2. Průběh řízení

4.2.1. Podání žádosti

Řízení o vydání oprávnění k pobytu se zahajuje většinou podáním žádosti. Klasický postup v případě řízení před cizineckou policií vypadá tak, že cizinec přijde na policii se všemi doklady, vyplní tam formulář, úředník žádost i náležitosti zkontroluje a pokud vše souhlasí, tak žádost „nabere“, tedy přijme. Jinak cizince pošle pryč pro chybějící náležitost.

Tento klasický postup může být časově velmi nákladný, pokud jsou na úřadovně fronty. Navíc mnoho cizinců je povinno podat určitou žádost v určitém krátkém časovém období a pokud zrovna nemá volný půlden až den, nemusí to stihnout. Navíc, odmítne-li policista žádost nabrat (na což nemá dle správního řádu právo, ovšem přesto se tak v praxi děje), musí cizinec přijít znovu a znovu vstát frontu.

4.2.1.1.

Někdy je proto lepší poslat žádost doporučeně poštou, což umožňuje § 37 správního řádu. Správní orgán potom musí žádost přijmout a pokud žádost není úplná, vyzve účastníka v doplnění. V případě žádostí o pobytová povolení se vyžaduje i předložení pasu a pas pochopitelně není možné posílat v obálce, ani doporučeně; je ovšem možno poslat fotokopii cestovního dokladu. Pokud ovšem policista nemá důvod pochybovat o cizincově identitě (např. dostal-li cizinec nějaké povolení již v minulosti) a je-li rozumný, vyřídí žádost, aniž by pas viděl a předvolá cizince – i s pasem – rovnou k vydání rozhodnutí, takže ušetří cizinci jednu cestu a frontu.

4.2.1.2.

V zákoně nebrání nic ani tomu, aby cizinec podal žádost o pobyt v zastoupení, tedy aby udělil jinému plnou moc a ten podal žádost místo něj (povinnost podat žádost osobně se vztahuje jen na víza - § 170). Tato plná moc nemusí být dle § 33 správního řádu úředně ověřena. Zákon nevyklučuje ani to, aby takto žádal cizinec, který se ještě nalézá v cizině. V praxi se toto ovšem zatím neděje a policie by určitě vyžadovala, aby povolení k pobytu cizinec alespoň osobně vyzvedl (k čemuž zase potřebuje vstupní vízum – viz 2.2.). Každopádně ovšem je každý úřad povinen přijmout a začít vyřizovat žádost vždy, i když je neúplná, v tom případě má žadatele vyzvat k doplnění. Neúplnou žádost není možné ihned zamítnout. I neúplná žádost je žádostí, jejímž podáním je zachována lhůta. Nemá-li tedy cizinec všechny potřebné doklady v potřebné lhůtě (např. rodič nově narozeného dítěte ho ještě nemá zapsané v cestovním dokladu do dvou měsíců po narození - § 88), může podat žádost neúplnou a chybějící náležitosti doplnit později.

V druhém typu řízení zahajuje správní orgán z vlastní iniciativy. Půjde většinou o řízení o zrušení povolení k pobytu.

4.2.2. Průběh řízení a lhůty k vyřízení

Řízení o vydání pobytových povolení se vede většinou písemně, takže žadatel podá kompletní žádost a následně je mu až oznámeno rozhodnutí. V komplikovanějších případech se ovšem může stát, že žadatel nebo jiné osoby budou předvolány k výslechu. Předvolání se doručuje do vlastních rukou zpravidla nejméně 5 dnů předem (§ 59 správního řádu). Předvolaná osoba je povinna přijít, jinak jí hrozí pokuta až 50.000 Kč. O výslechu se sepíše protokol; pokud s jeho obsahem osoba, která se výslechu účastnila,

nesouhlasí, musí být její námitky do protokolu zaznamenány (§ 18/3 správního řádu).

Lhůty pro vyřízení žádostí o pobytová povolení pro občany EU a jejich rodinné příslušníky činí 60 dnů od podání žádosti (§ 169/2). Pokud do této doby policie rozhodnutí nevydá, může cizinec požádat Ředitelství služby cizinecké policie v Praze, aby podniklo opatření proti nečinnosti, tedy např. aby samo rozhodlo (§ 80 správního řádu).

4.2.3. Rozhodnutí a opravné prostředky

Rozhodnutí o vydání pobytového povolení je buď kladné a v takovém případě policie ihned předá cizinci příslušný pobytový průkaz (viz bod 4.3.) anebo je zamítavé a policie jej doručí cizinci písemně.

4.2.3.1.

Zamítavé rozhodnutí musí být odůvodněno: musí tedy dle § 68 správního řádu obsahovat „*důvody výroku nebo výroků rozhodnutí, podklady pro jeho vydání, úvahy, kterými se správní orgán řídil při jejich hodnocení a při výkladu právních předpisů a informace o tom, jak se správní orgán vypořádal s návrhy a námitkami účastníků a s jejich vyjádřením k podkladům rozhodnutí.*“

Dále musí rozhodnutí obsahovat poučení o odvolání.

Rozhodnutí se doručí účastníkovi na adresu pro doručování, kterou sdělil správnímu orgánu nebo na adresu jeho hlášeného pobytu, je si rovněž možno zvolit zmocněnce pro doručování (§ 20/2 správního řádu). Pokud adresát není zastížen, může být písemnost uložena na poště a pak platí za doručenu 10. dnem po uložení, a to i v případě, že se o ní nedozvěděl a nově i v případě, že se na této adrese nezdržoval (§ 24 správního řádu – může následně požádat o prominutí zmeškání lhůty pro odvolání- § 41 správního řádu).

Odvolání je nutno podat do 15 dnů u příslušného orgánu, který je uveden v poučení (většinou u Ředitelství cizinecké a pohraniční policie v Praze). Odvolání se podává u orgánu, proti jehož rozhodnutí směřuje, a může mít např. tuto formu:

Ředitelství služby cizinecké a pohraniční policie

prostřednictvím

Oblastního ředitelství služby cizinecké a pohraniční policie v ...../Oddělení cizinecké policie v.....,

adresa

Věc: odvolání proti rozhodnutí Oblastního ředitelství služby cizinecké a pohraniční policie v ...../Oddělení cizinecké policie v....., č. j. ....

Žadatel: jméno, příjmení, státní občanství, datum narození, bydliště v ČR, číslo pasu

Dne ..... mi bylo doručeno rozhodnutí Oblastního ředitelství služby cizinecké a pohraniční policie v ...../Oddělení cizinecké policie v....., čj. ...., ze dne ....., kterým policie zamítla mou žádost o/ zastavila řízení o mé žádosti o ....., která byla podána dne..... Proti tomuto rozhodnutí podávám v otevřené lhůtě toto

o d v o l á n í,

které odůvodňuji následovně:

I.

.....

namítat lze, že policie neoprávněně neuznala určitou předloženou náležitost

že policie své rozhodnutí nedostatečně odůvodnila

že policie vyložila zákon chybně, což může být i nepřiměřeně restriktivně

že policie nevezala v úvahu některé další skutečnosti

že policie neprovedla některé důkazy, které žadatel navrhoval (nové skutečnosti a návrhy na nové důkazy lze v odvolání uplatnit jen tehdy, pokud nemohly být uplatněny během řízení před orgánem prvního stupně (§ 82/4 správního řádu)⁴

II.

Vzhledem k výše uvedenému

n a v r h u j i,

aby odvolací orgán změnil napadené rozhodnutí tak, že povolení ..... se mi vydává.

Místo Datum Podpis (nemusí být ověřen)

Lze přidat i přílohy: např. plnou moc či jiné

⁴ Takto musí být uplatnitelné i všechny skutečnosti, kterými policie argumentuje a které se žadatel dozví až z rozhodnutí. Není totiž možné, aby žadatel se již při podání žádosti o pobyt vyslovoval ke všem možným výtkám, které na něj policie během řízení může vytáhnout.

4.2.3.2.

Pokud se účastník neodvolá, nemůže již později rozhodnutí napadnout ani před soudem ani před Ústavním soudem.

Odvolací orgán je povinen rozhodnout nejdéle do 30 dnů od podání odvolání. Odvolací orgán může rozhodnutí např. potvrdit nebo změnit anebo vrátit zpět orgánu prvního stupně.

Pokud odvolání nebylo vyhověno, je možné podat správní žalobu ke Krajskému soudu (v Praze k Městskému soudu). Žalobu je nutno podat u soudu do 60 dnů od doručení rozhodnutí od odvolání. Pokud stěžovatel není nemajetný, musí se žalobou zaplatit soudní poplatek ve výši 2.000,- Kč (položka 14a zákona o soudních poplatcích). Žaloba může mít obdobnou strukturu i obsah jako odvolání, závěrem se je nutno domáhat toho, aby soud zrušil rozhodnutí odvolacího orgánu. Lze nicméně silně doporučit, aby stěžovatel vyhledal odbornou právní pomoc.

Pokud by soud správní žalobu zamítl nebo odmítl, je možno podat tzv. kasační stížnost u Nejvyššího správního soudu v Brně. Následně by bylo možno podat ústavní stížnost u Ústavního soudu.

Opravné prostředky je nutno používat v tom pořadí, jak za sebou následují; pokud se určitý opravný prostředek nepodá, jsou další opravné prostředky již vyloučeny.

4.3. Průkazy

Pokud policie žádosti o povolení k pobytu vyhoví, vydá cizinci neprodleně příslušný pobytový průkaz:

4.3.1.

Potvrzení o přechodném pobytu (§ 87n), je průkaz potvrzující přechodný pobyt občana EU; vydává se bez časového omezení a platí, dokud není občanovi EU pobyt zrušen anebo dokud nezískal pobyt trvalý, toto potvrzení tedy není třeba prodlužovat.

4.3.2.

Průkaz o pobytu rodinného příslušníka občana Evropské unie (§ 87o) je průkaz potvrzující přechodný pobyt rodinného příslušníka občana EU, vydává

se na dobu předpokládaného pobytu občana EU, s nímž rodinný příslušník pobývá, nejvíce však na 5 let (není jasné, jak by se rodinný příslušník mohl vůči policii bránit, pokud by došlo k neshodě ohledně této předpokládané doby pobytu, zda by mohl podat např. odvolání proti vydání tohoto průkazu). Tento průkaz lze prodloužit a k tomu je třeba předložit cestovní pas, doklad o zajištění ubytování, zdravotní pojištění a doklad potvrzující, že v ČR pobývá společně s občanem EU. Zákon neřeší jasně otázku, zda by se rodinný příslušník po skončení doby platnosti průkazu ocitl v ČR v nelegálním postavení; zřejmě by se však dopustil přestupku.

4.3.3.

Průkaz o povolení k trvalému pobytu občana Evropské unie (§ 87r) je průkazem pro občana EU, který má trvalý pobyt v ČR. Vydává se na dobu 10 let a o prodloužení je nutno zažádat do 15 dnů po skončení jeho platnosti. K žádosti o povolení je třeba jen cestovní doklad a při případné změně podoby i fotografie. Pokud občan EU o prodloužení v této lhůtě nepožádá, dopustí se přestupku, jeho pobyt je ovšem dál legální.

4.3.4.

Průkaz o povolení k trvalému pobytu (§ 87t) je průkazem pro rodinného příslušníka s trvalým pobytem, tedy např. i pro rodinného příslušníka občana ČR. Vydává se také na 10 let a lze ho prodloužit za stejných podmínek jako předchozí průkaz.

4.3.5.

Všechny čtyři průkazy jsou samostatnými doklady a jsou v nich uvedeny jméno, příjmení, datum a místo narození, státní příslušnost, číslo cestovního dokladu, adresa hlášeného pobytu v ČR, rodné číslo a případně další skutečnosti vztahující se k pobytu. Do dokladů se budou na žádost provádět i změny těchto údajů a vyznačovat se do nich bude i omezení nebo zbavení způsobilosti k právním úkonům soudem (§ 87u).

5. POVINNOSTI CIZINCŮ BĚHĚM POBYTU

Během svého pobytu je každý cizinec (tedy i občan EU a jeho rodinný příslušník) tak jako každý člověk vůbec, povinen dodržovat všechny zákony a jiné předpisy, které se na něj vztahují (např. trestní zákon, daňové zákony, zákony o sociálním a zdravotním pojištění atd.) Speciálně na cizince se vztahují tyto zvláštní povinnosti stanovené cizineckým zákonem:

5.1. Povinnost hlásit místo pobytu na území ČR

Všichni cizinci, tedy i občané EU a jejich rodinní příslušníci a též osoby s trvalým pobytem, musí hlásit místo pobytu na území (toto nutno odlišit od „registrace“ pobytu, tedy potvrzení o přechodném pobytu dle 3.1.1.) Vyňati z této povinnosti jsou jen děti mladší 15 let, diplomaté či cizinci, jejichž svoboda byla omezena.

Povinnost hlásit místo pobytu se plní vyplněním a podepsáním přihlašovacího tiskopisu; ten je možné poslat buď policii anebo jej dát ubytovateli. Ubytovatelem je každá osoba, která poskytuje ubytování za úhradu, tedy i ten, kdo od cizince sice peníze nebere, ovšem jiní ubytovaní mu za ubytování platí. Je-li cizinec ubytován u takovéto osoby (tedy ve většině případů), přechází povinnost hlásit místo pobytu de facto na ubytovatele: cizinec musí pouze předložit ubytovateli svůj cestovní doklad a vyplnit přihlašovací tiskopis, za odeslání tiskopisu policii (do 3 dnů!) již odpovídá ubytovatel.

Zákon dále ukládá cizincům hlásit i změnu místa pobytu, tedy přestěhování na dobu nejméně jednoho měsíce. Ač to zákon výslovně nestanoví, lze zřejmě postupovat zcela stejně jako při prvním hlášení místa pobytu (§ 98). Policie může vyžadovat doklady prokazující, že ke změně pobytu opravdu došlo.

5.1.1. Lhůty

Občané EU a jejich rodinní příslušníci (zdržuje-li se občan EU v ČR) musí

- hlásit pobyt do 30 dnů od vstupu do ČR, pokud jejich předpokládaný pobyt v ČR bude delší než 30 dnů a
- hlásit změny pobytu do 30 dnů ode dne změny, pokud předpokládaná změna místa pobytu potrvá déle než 90 dnů (anebo déle než

180 dnů, což platí pro ty, kteří svůj pobyt nahlásili anebo jim bylo vydáno příslušné povolení k pobytu).

Pobývá-li občan EU mimo území ČR, musí jeho rodinný příslušník hlásit pobyt nikoli do 30 dnů, nýbrž do 3 dnů (tak jako ostatní cizinci ze třetích zemí).

5.1.2. Pokuty

Povinnost hlásit místo pobytu není v praxi ze strany policie důsledně vymáhána, její porušení se vůči cizincům i obtížně prokazuje vzhledem k tomu, že tuto povinnost sdílí i ubytovatel. Mnoho cizinců a mnoho ubytovatelů nic nehlásí a ani o této povinnosti nevědí. Cizincům lze ovšem teoreticky za její nesplnění uložit pokutu až 3.000 Kč (§ 157). Hlavní tíha odpovědnosti leží ale na ubytovateli (pokuta teoreticky až do výše 50.000 Kč - § 156).

5.2. Povinnosti cizinců stanovené v § 103

Občané EU a jejich rodinní příslušníci musí dále plnit zejména tyto povinnosti (§ 103):

- a) hlásit změnu příjmení, osobního stavu, údajů v cestovním dokladu a v jiných pobytových průkazech vydaných Českou republikou (viz 4.3). Občané EU a jejich rodinní příslušníci musí toto hlásit do 15 pracovních dnů, ostatní cizinci do 3 dnů. V praxi jde především o hlášení sňatků a nových cestovních dokladů
- b) neprodleně hlásit ztrátu cestovního dokladu (tedy i cestovního pasu cizího státu)
- c) povinnosti ve vztahu k dokladům vydaným dle cizineckého zákona (všechny pobytové průkazy a cestovní doklady; nikoli cestovní doklad vydaný domovským státem cizince), zejména chránit před porušením, v případě ztráty či poškození nahlásit do 3 dnů, odevzdat 3 dny před skončením pobytu
- d) požádat o prodloužení doby platnosti pobytových průkazů
- e) podrobit se a spolupracovat při zákrocích policie, tj. např. nevyhýbat se pobytovým a hraničním kontrolám, kdykoli prokázat svou totožnost, podrobit se v odvodněných případech lékařské kontrole a někdy též strpět snímání otisků prstů
- f) prokázat při pobytové kontrole, že je zajištěna úhrada nákladů zdravotní péče

5.3. Sankce

Sankcemi za přestupky cizinců je kromě jiných sankcí (např. vyhoštění) pokuta (§ 157).

Pokutou až 10.000 Kč jsou trestány nejzávažnější přestupky jako překročení hranic mimo hraniční přechod či padělání cestovních dokladů.

Pokuta až 5.000 Kč může být uložena za neohlášení ztráty cestovních dokladů, za úmyslné poškození cestovního dokladu anebo za prokázání se neplatným nebo k nečitelnosti poškozeným cestovním dokladem. Stejná sankce je i za nelegální pobyt (např. vyhoštěný občan EU, který by jinak mohl být odsouzen za trestný čin maření výkonu úředního rozhodnutí).

Za nesplnění ostatních povinností může být pokuta až 3.000 Kč.

V blokovém řízení (tedy na ulici bez řádného projednání přestupku) může být uložena pokuta max. do výše 3.000 Kč.

Souběžně s pokutou může být cizinci i odepřen či ukončen pobyt v ČR (kap. 6).

6. OMEZENÍ PRÁVA VSTUPU A PRÁVA POBYTU – BEZPEČNOSTNÍ DŮVODY

V této kapitole se pojednává o opatřeních či trestech, kterými může stát znemožnit občanovi EU a jeho rodinnému příslušníkovi vstup do ČR nebo pobyt v ČR. K těmto zásahům do práva volného pohybu občanů EU a jejich rodinných příslušníků směřjí členské státy sáhnout jedině z důvodů ochrany bezpečnosti státu, veřejného pořádku a veřejného zdraví.

6.1. Bezpečnost státu, veřejný pořádek a veřejné zdraví

6.1.1. Bezpečnostní důvody obecně

Tyto důvody jsou v zákoně na mnoha místech formulovány následovně:

- cizinec ohrozil bezpečnost státu
- cizinec závažným způsobem narušil veřejný pořádek
- existuje důvodné nebezpečí, že by se cizinec mohl dopustit jednání uvedeného výše
- cizinec je v evidenci nežádoucích osob
- cizinec je v tzv. informačním systému smluvních států, tedy v celoschengenském seznamu nežádoucích cizinců (bude se týkat jen pro rodinného příslušníka občana EU)

V některých případech se za tyto důvody považují i další skutečnosti: fingované manželství, nedostatky cestovního dokladu a ochrana veřejného zdraví (viz 6.1.5)

Bezpečnost státu a veřejný pořádek jsou tzv. neurčité právní pojmy, které je nutno vykládat v konkrétní situaci přiměřeným a rozumným způsobem; ohraničit oba tyto pojmy vůči sobě navzájem je obtížné a snad i zbytečné. První 2 důvody se vztahují na jednání cizince v minulosti; u veřejného pořádku by mělo jít nejméně o přestupek či jiný správní delikt, aby se dalo hovořit o „*narušení vážným způsobem*“.

Ve třetím případě cizinec ještě nic neudělal, ovšem stát má podezření, že by se něčeho dopustit mohl, zde má tedy stát poměrně široký prostor pro zvážení potřebných opatření; podmínkou je, že podezření státu musí být důvodné, což neznamená jen odůvodněné (tedy že je něco napsáno v odůvodnění příslušného rozhodnutí), nýbrž že důvody jsou skutečně přesvědčivé.

6.1.2. Evidence nežádoucích osob

Evidence nežádoucích osob (§ 154) je seznam osob označených za nežádoucí, tedy jejichž pobyt na území ČR „nelze umožnit“ z důvodu *bezpečnosti státu, veřejného pořádku, veřejného zdraví, ochrany práv a svobod druhých anebo z důvodu obdobného zájmu chráněného na základě závazku vyplývajícího z mezinárodní smlouvy*. Do evidence nežádoucích osob je cizinec zařazen policií na základě

- uvážení policie nebo
- žádosti jiných orgánů (ústřední orgány státní správy, zpravodajské služby
- v tomto případě by měla policie vyžadovat prokázání důvodů) nebo
- mezinárodního závazku anebo
- pravomocného rozhodnutí o vyhoštění (soudního nebo správního – viz 6.6.).

Zařazení do evidence nežádoucích osob je rozhodnutím mimo správní řízení, cizinec se nejenom nemůže odvolat, nýbrž se o tom ani nedozví a už vůbec se nedozví důvody zařazení na tento seznam. Cizinec toto zjistí až teprve, když je mu na hranicích náhle odepřen vstup anebo když je mu zamítnuto udělení povolení k pobytu nebo prodloužení průkazu. Teprve pak se může pokoušet o obranu.

Policie musí při zařazení dbát přiměřenosti a jednou za rok přezkoumat důvody zařazení cizince do evidence nežádoucích osob.

Evidence nežádoucích osob je pouze jakási pomůcka pro policii, nevyplývá z ní právní zákaz pro cizince přijet a pobývat v ČR (ani nemůže vyplývat, neboť cizinec o tom často neví).

6.1.3. Celoschengenský seznam nežádoucích cizinců

Celoschengenský seznam nežádoucích cizinců, tzv. informační systém smluvních států je obdobný seznam na úrovni celé EU respektive smluvních států Schengenské úmluvy. Do tohoto seznamu nemůže být zařazen občan EU, rodinný příslušník občana EU tam ovšem zařazen být může. Česká policie by měla zařadit cizince – občana třetí země do tohoto informačního systému nikoli automaticky po označení za nežádoucí osobu, nýbrž jen v případě, že cizinec představuje nebezpečí i pro ostatní státy. Všechna ustanovení týkající se schengenské spolupráce začnou platit až od vstupu ČR do Schengenského prostoru.

6.1.4. Fingovaná manželství

Zvláštním případem, který ovšem souvisí s veřejným pořádkem, jsou tzv. fingovaná manželství. Tento termín je velmi nejasně vymezitelný. Český cizinecký zákon tuto skutkovou podstatu postihuje formulací: „*cizinec uzavřel manželství s cílem získat povolení k pobytu, to neplatí, pokud se z manželství narodilo dítě nebo bylo v době trvání manželství manžely dítě nezrušitelně osvojeno*“. Tato definice je neúměrně široká a byla formulována Ministerstvem vnitra výslovně s tím účelem, aby usnadňovala prokazování fingovaných manželství. Směrnice 2003/86/ES od slučování rodin hovoří o „*účelovém manželství, partnerství nebo osvojení*“.

6.1.4.1.

Klasická skutková podstata označovaná za fingované manželství je sňatek mezi dvěma osobami, z nichž jedna získá svatbou oprávnění k pobytu a za to zaplatí druhé osobě peníze (v ČR dosahuje částka až 100.000 Kč, někdy v závislosti na počtu výslechů na cizinecké policii). Tito fingovaní manželé se tedy vůbec neznají nebo jen málo, jejich vztah je čistě obchodní a ani jeden z nich v nejmenším nepřipouští možnost manželského soužití. Obsah manželského soužití je – pro účely potírání fingovaných manželství - obtížné definovat, nicméně lze říci, že obsahuje a) komponentu tělesnou, b) vůli manželů být spolu alespoň po nějakou dobu a c) složku hospodářskou. V případě klasického fingovaného manželství není přítomen ani jeden aspekt. Mezi fingované manželství je potřeba zařadit i sňatek, v němž druhý partner neuzavírá sňatek pro peníze, nýbrž chce cizincovi pomoci. Ani zde není žádná ze složek manželského soužití.

6.1.4.2.

Na druhou stranu ale nemůže být fingovaným manželstvím případ, kdy do manželství nevstupují účelově obě strany, tedy vstupuje-li jedna strana do svazku s představou opravdového manželského života. Obloudí-li krásná cizinka lehkově zamilovaného občana, aby si ji vzal, pak získá trvalý pobyt a opustí ho, nemůže jít o fingované manželství, byť jejím hlavním účelem bylo získání pobytu. Takové jednání může být morálně pochybné, mohlo by být snad i důvodem pro prohlášení manželství za neplatné (§ 15a zákona o rodině hovoří o omylu), ovšem cizinecké předpisy by určitě neměly do takového vztahu zasahovat, bylo by to ostatně i velmi zneužitelné. Manželství navíc nelze redukovat jen na emoční složku a povolení k pobytu

tu je součástí jistého sociálního zabezpečení, které manželský svazek poskytuje.

6.1.4.3.

Sporná je situace, kdy sňatek je sice účelový, ovšem následně mezi manžely manželský vztah vznikne. Český zákon je postavený tak, že fingovanost manželství se vztahuje pouze k samotnému uzavření sňatku, nikoli k následnému soužití. Pokud by se někdejší fingovaní novomanželé do sebe později zamilovali, jedná se stále o fingované manželství se všemi právními sankcemi pro cizince: zrušení trvalého pobytu a povinnost vycestovat. Jediným možným zhojením fingovaného sňatku je narození dítěte z manželství (tedy manžel je i biologickým otcem dítěte) anebo nezrušitelné osvojení dítěte oběma manžely, oboje za doby trvání manželství. Jinak by bylo snad jediným řešením se rozvést a opět seždat.

Naopak pokud tedy manželé se vezmou a bytí i velmi krátce spolu žijí, za měsíc se rozejdou a pak dlouhá léta žijí každý s někým jiným, nejde o fingované manželství a pobyt cizinci tedy nelze zrušit z tohoto důvodu.

6.1.4.4.

Další aspekty fingovaného manželství:

- časová neomezenost postihu: policie může cizinci zrušit trvalý pobyt i po mnoha letech, časově není nikterak omezena; jediné omezení v zákoně spočívá v tom, že rozhodnutí musí být přiměřené (viz 6.1.6.).
- postih hrozí jen cizinci, nikoli občanovi.
- občan, který fingované manželství uzavře, se stává manželem ve smyslu rodinného práva a z toho vzniká řada právních rizik (vznikne mu společné jmění manželů, tedy odpovídá za dluhy fingovaného manžela, jeho fingovaný manžel má dále právo bydlet s ním v bytě a může jej zastupovat v běžných věcech – tedy jeho jménem činit některé právní úkony).

6.1.4.5.

V praxi je hlavní otázkou každého případu fingovaného sňatku jeho prokazatelnost. Má-li policie informace nebo jen podezření, že manželství je fingované, měla by začít v této věci šetřit a může si i předvolat manžele na pohovor či výslech. Výsledkem rozhovoru může být jasné zjištění, že manželství je fingované a pobyt neudělí. I po udělení pobytu může policie pojmout podezření, že manželství je fingované (např. mají-li manželé hlášená

trvalá bydliště každý jinde). Opět pak může předvolat manžele k výslechu. Další chvílí, kdy se manželství může vyšetřovat, je ukončení manželství rozvodem. Cizinec je pak povinen hlásit změnu osobního stavu a policie může opět zahájit vyšetřování. Policie má většinou velký problém prokázat fingovanost konkrétního manželství. Klade totiž sama sobě zřejmě přehnané a formalistické nároky na průkaznost tohoto zjištění: pokud nemá zcela jasný důkaz (přiznání cizince nebo občana při výslechu, konstatování soudu v rozvodovém rozsudku), rozhodnutí o zrušení pobytu většinou nevydá, ač je situace vcelku zřejmá. Někdy se policie snaží odůvodnit neudělení pobytu cizinci důvody bezpečnostními, které považuje za mnohem snáze prokazatelné, byť jsou naprosto bagatelní (cizinec přetáhl svůj pobyt o krátkou dobu, cizinec pozdě něco nahlásil atd.). Ačkoli fingovaných manželství je zřejmě celá řada, jen ve velmi málo případech policie skutečně použije zákonem předpokládaná opatření.

Z obecného hlediska jsou fingovaná manželství jednoznačně společensky nežádoucím jevem, neboť jednak obcházejí smysl zákona a také podřývají společenskou vážnost institutu manželství.

6.1.5. Ochrana veřejného zdraví

S bezpečnostními důvody souvisí i ochrana veřejného zdraví. Zákon stanoví, že pobyt je možno neudělit cizinci, který „*ohrožuje veřejné zdraví tím, že trpí závažnou nemocí*“. Podmínkou je, že k tomuto onemocnění došlo do 3 měsíců po vstupu na území. Při tomto důvodu nestačí pouhé podezření jako u odmítnutí vstupu, nýbrž cizinec musí být skutečně nemocen a tím ohrožovat veřejné zdraví. Tyto nemoci musí být ve vyhlášce Ministerstva zdravotnictví č. 274/2004 Sb., vydané dle § 182a. Jedná se o tyto nemoci ohrožující veřejné zdraví:

- *nemoci podléhající hlášení podle Mezinárodního zdravotního řádu a další nově se vyskytující vysoce nebezpečné nákazy (např. těžký akutní respirační syndrom - SARS, pravé neštovice),*
- *tuberkulóza dýchacího ústrojí v aktivním stadiu mikroskopicky nebo kulturačně pozitivní nebo s tendencí rozvinutí,*
- *syfilis, nebo*
- *jiné infekční nemoci, pro které příslušný správní úřad k ochraně před jejich zavlečením stanovil ochranná opatření.*

Nemoci a postižení ohrožující veřejný pořádek:

- *poruchy duševní a poruchy chování způsobené užíváním psychoaktivních látek a*
- *akutní psychotické poruchy, deliria či impulzivní stavy a další nemoci spojené s chováním ohrožujícím druhé osoby, které se projevuje násilím nebo chováním projevujícím se ničením, nebo jejich důvodnou hrozbou.*

6.1.6. Limity pro uplatňování bezpečnostních výhrad

Všechna rozhodnutí, kterými stát uplatňuje výhradu bezpečnosti a veřejného pořádku, musí splňovat podmínku přiměřenosti. Tato podmínka je v zákoně formulována takto: při rozhodnutí musí být *zachována přiměřenost mezi důvodem pro ukončení pobytu a důsledky tohoto rozhodnutí, zejména je přitom nutno přihlížet k dopadům rozhodnutí do soukromého a rodinného života cizince*. Toto ustanovení dává policii dostatek prostoru, aby vzala v potaz opravdu všechny relevantní skutečnosti v daném případě a to nikoli jen skutečnosti týkající se cizince samotného, nýbrž i dopad pro jiné osoby. V praxi se bohužel policie dosud často jen cizince optá na to, zda má v ČR rodinné příslušníky. Směrnice v čl. 28 výslovně vyžaduje posouzení těchto faktorů: *délka pobytu, věk, zdravotní stav, rodinné a ekonomické poměry, společenská a kulturní integrace a intenzita vazeb na zemi původu*.

S výjimkou odepření vstupu již neexistuje vůči občanům EU rozhodnutí omezující právo pobytu, které by policie musela vydat automaticky, bez ohledu na jakékoli další okolnosti, tedy bez podmínky přiměřenosti, jako tomu bylo dřív a jako je tomu často při zrušení pobytu cizincům ze třetích zemí. Je tomu tak dobře, neboť přiměřenost je jedna ze zásad každého rozhodování demokratického právního státu a všechna rozhodnutí by tedy měla být přiměřená okolnostem, a to i v případě rozhodnutí, na které není právní nárok.

6.1.6.1.

Směrnice klade v čl. 27 další limity státům pro uplatňování omezení volného pohybu kvůli bezpečnosti a veřejnému pořádku:

- důvody nesmí být uplatňovány k hospodářským účelům
- důvody musí spočívat jen na osobním chování dotyčného cizince
- chování cizince musí představovat skutečné, aktuální a dostatečně závažné ohrožení některého ze základních zájmů společnosti

- důvody nesmí být zformalizovány či z automatizovány, např. předchozí odsouzení za trestný čin nestačí
- státy nesmí systematicky šetřit minulost cizinců v policejních záznamech ostatních členských států, nýbrž pouze v případech důvodného podezření.

6.1.7. Druhy zásahů státu do práva pobytu

Z procesního hlediska lze rozčlenit zásahy státu do práva pobytu občanů EU a jejich rodinných příslušníků do těchto skupin:

- 1) odepření vstupu na hranicích,
- 2) ukončení pobytu k němuž se nevyžaduje povolení,
- 3) nevydání povolení k pobytu
- 4) zrušení povolení k pobytu
- 5) neprodloužení pobytového průkazu a
- 5) vyhoštění (soudní i správní)

6.2. Odepření vstupu na území ČR

Při odepření vstupu do ČR na hranicích má policie relativně nejširší pravomoci a policie se při tomto konání často nemusí ohlížet ani na eventuální nepřiměřenost takového rozhodnutí (viz 6.1.6.). Vstup do ČR může být občanovi EU odepřen kromě z klasických bezpečnostních důvodů (viz 6.1.1.) především pro nedostatky jeho cestovního dokladu (neplatný pas, pozměněné údaje v pase, cizincův stát prohlásil tento pas za neplatný nebo odcizený, fotografie v pase neodpovídá skutečnosti aj. viz 2.1.)

Rodinný příslušník občana EU má na hranicích ještě slabší právní postavení než občan EU, neboť o odepření jeho vstupu se ani nemusí vždy vydat správní rozhodnutí (viz 2.2. viz též kap. 4).

6.3. Ukončení pobytu bez víza

Ukončení pobytu, k němuž není potřeba vízum (zejména tedy občanům EU, kteří neregistrovali svůj pobyt – 3.1.1.), předpokládá § 19 v těchto případech:

- cizinec úmyslně ohrozil veřejný pořádek
- cizinec porušil povinnost stanovenou cizineckým zákonem
- nedostatky cizincova cestovního dokladu (viz 6.2.)
- cizinec zařazen do celoschengenského systému (viz 6.1.3.)

- cizinec na výzvu policie neprokáže finanční zajištění (prostředky k pobytu a náklady spojené s vycestováním).

Poslední důvod je v rozporu se směrnicí, která zakazuje státům omezovat volný pohyb z ekonomických důvodů. Policie si tím pravděpodobně hodlá ulehčovat důkazní situaci v oblasti zajišťování veřejného pořádku.

Ukončování pobytu je vyloučeno ze správního řízení, cizinci je tedy ihned udělen výjezdní příkaz. Obranou proti tomuto opatření je tedy přímo správní žaloba (4.2.3.2).

U ohrožení veřejného pořádku stačí jeho „úmyslné“ ohrožení, nemusí jít o ohrožení závažným způsobem.

6.4. Nevydání, zrušení či neprodloužení povolení k pobytu

Důvody pro všechny tyto 3 typy rozhodnutí jsou v zásadě stejné a spočívají v klasických bezpečnostních důvodech (viz 6.1.), k nimž lze poznamenat následující:

- fingované manželství je důvodem pro zásah do práva pobytu jen u rodinného příslušníka občana EU, ovšem i u toho rodinného příslušníka, který je sám občanem EU (např. Slovák, sám občan EU, by uzavřel fingované manželství s Češkou, aby získal rychleji trvalý pobyt)
- cizinec by během svého pobytu v ČR neměl být zařazen mezi nežádoucí osoby, toto by se mělo moci stát jen cizinci, co pobývá mimo území ČR; rodinný příslušník ovšem bude moci být zařazen do schengenského seznamu a toto bude moci být důvodem pro ukončení pobytu v ČR
- pro zamítnutí žádosti o povolení k pobytu je důvodem vždy i skutečnost, že cizinec (jak občan EU tak jeho rodinný příslušník) nepředložil stanovené náležitosti (bod 4.1.)

6.4.1. Zrušení pobytu občana EU

Přechodný, tedy registrovaný pobyt občana EU (viz. 3.1.2.) lze zrušit (§ 87d)

- z důvodů bezpečnostních, konkrétně to je
  - a) důvodné nebezpečí ohrožení bezpečnosti státu nebo důvodné nebezpečí ohrožení veřejného pořádku závažným způsobem
  - b) evidence jako nežádoucí osoba nebo
  - c) ohrožení veřejného zdraví

- v případě, že se cizinec stál neodůvodněnou zátěží systému sociální péče (viz 7.2.2.1.)

Potvrzení o přechodném pobytu si občan EU nemusí prodlužovat (viz 4.3.)

6.4.2. Zrušení přechodného pobytu rodinného příslušníka

Rodinnému příslušníkovi lze zrušit povolení k přechodnému pobytu (§ 87e a 87f)

- ze stejných či obdobných důvodů jako občanu EU
- kvůli fingovanému manželství
- z důvodů souvisejících s občanem EU, jehož je rodinným příslušníkem, a to
  - a) byl-li občanu EU zrušen přechodný pobyt, vyjma případů, kdy rodinný příslušník skutečně pečuje o dítě občana EU po dobu vzdělávání dítěte, na základní, střední, vyšší odborné či vysoké škole anebo na konzervatoři,
  - b) zemřel-li občan EU, vyjma případů, kdy rodinný příslušník žil v ČR 1 rok před úmrtím občana EU,
  - c) zaniklo-li manželství s občanem EU, vyjma případů, kdy manželu občana EU bylo svěřeno do výchovy dítě občana EU, případů, kdy tomuto manželu bylo přiznáno právo styku s tímto dítětem pouze na území ČR, nebo případů, kdy manželství trvalo nejméně 3 roky anebo případů, kdy manžel byl povolen pobyt na území po dobu alespoň jednoho roku.⁵

Průkaz o pobytu si rodinný příslušník musí prodloužit jen v případě, že tento průkaz byl vydán na dobu kratší 5 let (viz 4.3.). Jinak žádá po 5 letech rovnou o trvalý pobyt (viz 3.2.3.)

6.4.3 Zrušení trvalého pobytu

Trvalý pobyt (ať již jde o občana EU anebo o rodinného příslušníka občana EU) lze zrušit jen z těchto 3 důvodů (§ 87l):

- cizinec ohrožuje bezpečnost státu nebo závažným způsobem narušuje veřejný pořádek, není-li zahájeno řízení o správním vyhoštění

---

⁵ Český zákon je formulován tak, že k zachování práva pobytu stačí splnění jen jedné podmínky; směrnice vyžaduje splnění obou podmínek, tedy jak nejméně tříletého trvání manželství tak i nejméně ročního pobytu v členském státě, tedy např. v ČR.

- fingované manželství
- cizinec nepobývá po dobu delší než 2 roky po sobě jdoucí na území ČR. Průkazy o povolení k pobytu se prodlužují jednou za 10 let. (viz 4.3.)

6.5. Výjezdní příkaz

Po zrušení přechodného pobytu (tedy i neregistrovaného pobytu občana EU – viz 6.3. a 6.4.) udělí policie cizinci vždy výjezdní příkaz, kterým uloží cizinci povinnost vycestovat z ČR ve stanovené lhůtě (§ 50). Tato lhůta se u občana EU a jeho rodinného příslušníka může pohybovat mezi 30 až 60 dny, pokud není kratší lhůta odůvodněna bezpečnostními nebo zdravotními důvody. Cizinec je povinen vycestovat z území ČR, ovšem teoreticky mu nic nebrání v tom, aby se hned od hranic zase vrátil zpět do ČR (pokud nebude označen za nežádoucí osobu, což se ovšem stejně nedozví).

Výjezdní příkaz se nevzdává v případě, že policie jen zamítla žádost o povolení k pobytu. Výjezdní příkaz se nemusí vydat ani v případě zrušení trvalého pobytu.

6.6. Vyoštění

Správní vyoštění nebo soudní vyoštění je nejzávažnějším zásahem do práva pobytu občana EU na území ČR. Jeho právní podstata spočívá nejen ve skončení práva pobytu (nachází-li se cizinec na území ČR) a v zákazu vstupu a pobytu cizince na území ČR po určitou budoucí dobu, nýbrž též v rozhodnutí státu neudělit cizinci po tuto určitou dobu povolení k pobytu. Pouze vyoštění je důvodem opravdové nelegality občana EU na území ČR, pouze vyoštěný občan EU se nesmí pokusit o vstup do ČR, a to ani v případě, že by byly v rámci Schengenu odstraněny hraniční kontroly.

Vyoštění má vždy automaticky za důsledek označení cizince za nežádoucí osobu (viz 6.1.2.).

6.6.1. Vyoštění správní

O správním vyoštění rozhoduje policie (Oblastní ředitelství SCPP), která vyoštění občanovi EU vydat může, ale také nemusí, a to i když by byly splněny všechny podmínky.

Občana EU a jeho rodinného příslušníka je možno vyhostit pouze (§ 119/2 a § 120/2)

- ohrožuje-li bezpečnost státu
- narušuje-li závažným způsobem veřejný pořádek (tento důvod ale nelze použít u občana EU s přechodným pobytem, který pobývá v ČR nepřetržitě 10 let)
- ohrožuje-li veřejné zdraví tím, že trpí závažnou nemocí, pokud k takovému onemocnění došlo do 3 měsíců po vstupu na území.

Zákon i směrnice se snaží omezit právo policie vyhošťovat občany EU a jejich rodinné příslušníky z důvodu veřejného pořádku jen na skutečně naléhavé případy; u osob s trvalým pobytem se musí vždy zvážit, zda nepostačuje zrušení povolení k trvalému pobytu. Zákon trochu nelogicky zvýhodňuje občany EU s přechodným pobytem (absolutní zákaz vyhoštění z důvodu veřejného pořádku po 10 letech pobytu) oproti euroobčanům s trvalým pobytem (u nich může být i veřejný pořádek důvodem pro vyhoštění).

Délka platnosti vyhoštění není stanovena, analogicky k jiným ustanovením § 119 by se mělo jednat o max. 10 let.

Policie rozhoduje o správním vyhoštění do 7 dnů od zahájení řízení (§ 169/5). Lhůta pro odvolání proti rozhodnutí o správním vyhoštění činí jen 5 dnů, u cizinců mladších 18 let je lhůta 15 dnů – (§ 169/6).

Pokud se cizinec proti rozhodnutí o vyhoštění neodvolá, nebude moci uplatnit žádné další opravné prostředky (ani žalobu k soudu, ani ústavní stížnost) a mohl by se domáhat jen zrušení již pravomocného rozhodnutí, což je mnohem obtížnější.

Zrušení platnosti vyhoštění mohou dosáhnout ti občané EU a jejich rodinní příslušníci, kteří podají žádost a u nichž současně

- pominuly důvody vydání správního vyhoštění a
- uplynula více než polovina doby platnosti vyhoštění (doba, po které nelze umožnit vstup na území) anebo alespoň 3 roky.

O žádosti rozhoduje Ředitelství cizinecké policie v Praze.

6.6.2. Vyhoštění soudní

Soudní vyhoštění resp. trest vyhoštění může uložit soud cizinci – jako trest samostatný nebo vedle jiného trestu (např. vedle trestu odnětí svobody nebo trestu peněžitého) – „*vyžaduje-li to bezpečnost lidí nebo majetku, anebo jiný obecný zájem*“ (§ 57 trestního zákona). Ve vztahu k občanům EU a jejich rodinným příslušníkům je soud při ukládání tohoto trestu limitován ve třech případech (§ 57/3 trestního zákona):

- trest vyhoštění je vyloučen, splňuje-li pachatel současně tyto 3 podmínky: a) má povolen dlouhodobý pobyt, b) má v ČR pracovní a sociální zázemí a 3) trest by byl v rozporu se zájmem na spojování rodin; dlouhodobým pobytem nutno rozumět i pobyt trvalý (dle některých komentářů i jakýkoli přechodný pobyt)
- u občanů EU a jejich rodinných příslušníků, kteří mají povolen trvalý pobyt, je nutno shledat vážné důvody ohrožení bezpečnosti státu anebo veřejného pořádku
- u občanů EU pobývajících v ČR déle než 10 let, je nutno shledat vážné důvody ohrožení bezpečnosti státu.

Délka trvání soudního vyhoštění může být od jednoho do deseti let anebo na dobu neurčitou;⁶ při rozhodování o délce musí soud přihlédnout „*ke stupni společenské nebezpečnosti trestného činu, možností nápravy a poměrům pachatele a ke stupni ohrožení bezpečnosti lidí, majetku nebo jiného obecného zájmu*“.

Poté, co trestní rozsudek nabude právní moci, oznámí soud své rozhodnutí policii a vyzve odsouzeného, aby neprodleně vycestoval z ČR, přičemž mu v odůvodněných případech může být poskytnuta lhůta k obstarání záležitostí až jeden měsíc, a to i opakovaně, nejdéle však na 180 dnů ode dne právní moci rozsudku. Existuje-li nebezpečí maření výkonu trestu vyhoštění, může být odsouzený vzat do vyhošťovací vazby (§ 350c trestního řádu); po dobu trvání vyhošťovací vazby zajišťuje policie cestovní doklady cizince k vycestování. Vyhošťovací vazba může trvat po stejnou maximální dobu jako vazba v přípravném řízení, v závislosti na závažnosti trestného činu od maximální doby 1 roku do maximální doby 4 let (to je spíše teoretické). Dle některých názorů se délka trvání vyhošťovací vazby nezapočítává do doby výkonu trestu vyhoštění, která má běžet až od skutečného opuštění území České republiky odsouzeným.

6.6.3. Upuštění od výkonu trestu vyhoštění

Na rozdíl od správního vyhoštění, které zná možnosti odstranění tvrdosti (např. povolení vstupu až na 30 dnů dle § 122), nezná trestní právo žádné přerušení trestu vyhoštění (např. analogicky k přerušení trestu odnětí svobody ze závažných důvodů). Rovněž úprava upuštění od výkonu trestu vyhoš-

⁶ Dle názoru Ústavního soudu je možno uložit trest vyhoštění na dobu neurčitou jen v případě pachatele, jehož náprava není možná (ÚS 57/1999-n).

tění je zcela nedostatečná. Soud může od výkonu trestu upustit jen v případě, že „po vyhlášení rozsudku, kterým byl tento trest uložen, nastaly skutečnosti, pro které trest vyhoštění nelze uložit“ (§ 350h trestního řádu), tedy v době vyhoštění by musela nastat situace vylučující uložení trestu vyhoštění dle § 57 trestního zákona. Toto ovšem není v praxi možné; jedinou výjimkou je situace občana Slovenska – bývalého občana Československa, který – ač vyhoštěn – získá české statní občanství prohlášením anebo případ, kdy se dramaticky změnil politické poměry v cizím státě a vyhoštěnému cizinci by tam hrozilo nelidské zacházení.

Česká republika tedy zatím neimplementovala ustanovení čl. 32 a 33 směrnice, která

- dává vyhoštěným občanům EU a jejich rodinným příslušníkům (tedy i soudně vyhoštěným) právo žádat nejpozději 3 roky po vydání rozhodnutí o vyhoštění o prominutí tohoto trestu s odůvodněním, že se změnilы okolnosti, které odůvodňovaly uložení tohoto trestu a
- ukládá členským státům povinnost přezkoumat rozhodnutí o vyhoštění, které bylo vydáno jako vedlejší trest k trestu odnětí svobody, pokud od jeho vynesení do dne jeho vykonání již uplynuly 2 roky; členský stát přitom zkoumá, zda osoba cizince představuje stále skutečné nebezpečí pro veřejný pořádek a veřejnou bezpečnost a zda se mezitím nezměnily okolnosti. Šlo by tedy o situaci, že cizinec je odsouzen do vězení i k vyhoštění, nejprve si odsedí trest odnětí svobody a pak po propuštění by stát měl přezkoumat, zda-li je jej stále třeba i vyhošťovat.

Nedostatečná implementace odpouštění trestů vyhoštění je o to závažnější, že až do roku 1998 byl trest vyhoštění ukládán jen na dobu neurčitou, tedy napořád. Tyto tresty, včetně trestů vyhoštění udělených soudy před rokem 1989 (tedy v době, kdy byl standard lidských práv cizinců zásadně odlišný), jsou tedy stále v platnosti a lze je pardonovat jen amnestií prezidenta republiky.

Neimplementování směrnice neznámá, že se této směrnice nelze dovolat před českými soudy, i neprovedené směrnice mají dle judikatury Evropského soudního dvora účinek. Český soud by pak byl povinen položit Evropskému soudnímu dvoru tzv. předběžnou otázku dle čl. 234 Smlouvy o zalo-

žení Evropských společenství. Směrnice se ovšem nevztahuje na rodinné příslušníky občanů ČR.

Příklad I.: Martina, česká občanka, se provdala za Ilju, ruského občana, ovšem po zhruba roce trvání se manželství rozpadlo a nyní se hodlají rozvést.

Ilja o trvalý pobyt nepřijde rozvodem, ledaže by se ukázalo, že manželství bylo fingované (tedy od počátku jen účelové). Pokud manželství nebylo fingované, zůstane Iljovi trvalý pobyt beze změny. Musí jen nahlásit změnu stavu na policii (viz 6.4.3. a 5.2.).

Příklad II.: Český občan podal návrh na rozvod manželství s Cristinou, občankou Moldávie, neboť jejich manželství bylo jen fingované. Policie následně zahájí řízení o zrušení povolení k trvalému pobytu.

Cristina ještě nemusí automaticky přijít o trvalý pobyt. Může totiž být, že se mezitím do české společnosti integrovala takovým způsobem, že by zrušení trvalého pobytu bylo nepřiměřeným zásahem do jejího soukromého a rodinného života (viz 6.1.6.). Tyto důvody je tedy možno uplatnit v řízení proti nepříznivému rozhodnutí se odvolat (viz 6.6.1.).

Příklad III.: Maria, občanka Itálie, se při svém zaměstnání v realitní kanceláři v Praze seznámí s Milanem, občanem Srbska, který měl předtím dlouhodobý pobyt. Vezmou se a Milan získá povolení k přechodnému pobytu. Jejich vztah se ovšem po 3 měsících rozpadne a oba manželé podají návrh na rozvod.

Pokud se rozvod manželství stihne do jednoho roku od chvíle, kdy Milan získal pobyt, přijde Milan o přechodný pobyt v ČR a bude muset vycestovat pryč, a to navzdory tomu, že předtím měl pobyt dlouhodobý. Namítat v řízení by šla jediné nepřiměřenost takového rozhodnutí ve vztahu k soukromému a rodinnému životu Milana. (viz 6.1.6.).

Příklad IV.: Dimitri, občan Makedonie, má v ČR dlouhodobý pobyt a má přítelkyni Moniku, českou občanku. Dimitrimu je při pobytové kontrole zrušen pobyt a poněvadž se proti tomuto rozhodnutí nebránil, pobýval v ČR nelegálně a je nakonec vyhoštěn na 3 roky, opět se ovšem neodvolal. Monika mu chce pomoci a je i ochotná si jej vzít za manžela.

Pouze sňatkem s Monikou Dimitri správní vyhoštění nezruší, vyhoštění lze v zásadě zrušit až po 1,5 roce, pokud důvody vyhoštění pominuly (tedy především Dimitri skutečně vycestoval). Byla chyba, že se Dimitri neodvolal, neboť v odvolání mohl uplatnit to, že má vážnou známost s Monikou a že tedy by vyhoštění bylo nepřiměřené (viz 6.1.6.). Nyní ovšem lze dát pouze podnět k přezkumu rozhodnutí (§ 94 správního řádu), kterým Ministerstvo vnitra není vázáno a většinou nic nepřezkoumává. Obnova řízení také není možná, neboť vztah s Monikou není skutečností, kterou Dimitri nemohl v původním řízení uplatnit. Ani přezkoumání soudem není možné. Dimitri tedy bude muset odjet.

7. PRÁVNÍ POSTAVENÍ V JINÝCH OBLASTECH PRÁVA

Občané EU a jejich rodinní příslušníci mají v zásadě vždy rovné postavení jako občané České republiky, a to ve všech oblastech práva. Smlouva o založení Evropských společenství (SES) zakazuje v čl. 12 jakoukoli diskriminaci z důvodů státní příslušnosti, která by byla k tíži občanům jiných států EU. V praxi samozřejmě určité rozdíly mezi českými občany a občany jiných států EU existují a v této kapitole bude stručně o těch nejdůležitějších z nich stručně pojednáno.

7.1. Výdělečná činnost

7.1.1. Zaměstnání

V oblasti zaměstnání nemají občané EU žádné jiné povinnosti než občané ČR; k výkonu zaměstnání nepotřebují žádné povolení. Stejně tak i rodinní příslušníci občanů EU mohou být zaměstnání bez pracovního povolení. Toto právo mají zřejmě již od okamžiku, kdy se stali rodinnými příslušníky (např. od sňatku), nikoli tedy až od vydání příslušného pobytového povolení (§ 3/2 zákona o zaměstnanosti).⁷

Zvláštní povinnost má zaměstnavatel občanů EU, totiž ohlásit jejich zaměstnání úřadu práce nejpozději v den jejich nástupu do práce za účelem jejich evidence (§ 87 a 102 zákona o zaměstnanosti). Stejnou povinnost má i jiná osoba, k níž jsou tito cizinci na základě smlouvy k výkonu práce vysláni, tedy ať již od svého zahraničního zaměstnavatele či od českého zaměstnavatele.

Ani občané EU ani jejich rodinní příslušníci nesmějí být ovšem – jakožto cizinci – zaměstnání ve veřejné správě, která může být v souladu s čl. 39/3 SES vyhrazena českým občanům. Pojem veřejná správa by měl být interpretován spíše restriktivně a občané EU by měli být vyloučeni jen z těch zaměst-

---

⁷ § 3 odst. 2 zákona o zaměstnanosti odkazuje na Nařízení Rady (EHS) 1612/68 o volném pohybu pracovníků uvnitř Společenství, které se ale vztahuje jen na rodiny migrujících pracovníků a dále jen na občany jiných členských států, tedy ne České republiky. Není tedy zcela jasné, kdo je rodinným příslušníkem občana EU ve smyslu zákona o zaměstnanosti. Z větší části se ovšem bude okruh osob dle čl. 10 a 11 Nařízení Rady (EHS) 1612/68 a okruh osob dle § 15a cizineckého zákona krýt. Přístup k zaměstnání navíc garantuje rodinným příslušníkům i směrnice v čl. 23 a 24.

nání, která jsou spojena s 1) výkonem suverénních pravomocí a 2) zajišťováním obecných státních zájmů.

V ČR nemohou být občané EU zaměstnání ve správních úřadech dle služebního zákona, bezpečnostních sborech (např. Policie, Obecní policie, Vězeňská služba a Justiční stráž, Hasičský záchranný sbor, přičemž např. hasiči budou moci mít i tzv. občanské zaměstnance, u kterých by se podmínka státního občanství vyžadovat neměla), v justici (soudci, státní zástupci) anebo v dalších případech (např. lesní či rybářská stráž). Naopak úředníky samosprávy nebo mysliveckou stráží mohou být i cizinci s trvalým pobytem.

Příklad: Občan EU chce nastoupit do práce u českého zaměstnavatele, ale zaměstnavatel jej odmítne, neboť správa sociálního zabezpečení odmítne občana EU zaregistrovat a vyžaduje od něj povolení k pobytu a rodné číslo, jehož vyřízení trvá dlouho.

Je nutno zaměstnavateli vysvětlit, že k zaměstnání občana EU není zapotřebí ani povolení ani rodné číslo (pro účely evidence může být rodné číslo identifikačním údajem cizince až od okamžiku, kdy jej cizinec dostane) a že se jedná jen o byrokratický problém úřadu, a dále jej upozornit, že odmítnutí občana EU zaměstnat by mohlo být diskriminačním jednáním. Správě sociálního zabezpečení lze doporučit, aby prozatím přidělila občanu EU pro své účely jiné číslo.

7.1.2. Samostatná výdělečná činnost

Pokud jde o samostatnou výdělečnou činnost a povolání, jsou občané EU vyloučeni z povolání notáře, soudního exekutora a patentového zástupce; rodinní příslušníci občana EU dále nemohou být autorizovanými architekty a autorizovanými techniky (poslední 3 výjimky nejsou příliš odůvodnitelné výkonem veřejné správy). K ostatním povoláním mají občané EU stejný přístup jako občané ČR, což ovšem v praxi znamená, že si musí v ČR znovu vyřídit příslušná povolení (např. živnostenské oprávnění), k čemuž musí splnit řadu podmínek, zejména prokázat kvalifikaci. U tzv. svobodných povolání je se nutno vždy seznámit s konkrétní právní úpravou (např. lékaři, advokáti).

Živnostenské oprávnění mohou občané EU dostat i bez předložení povolení k pobytu, rodinní příslušníci již ale zřejmě budou muset přiložit k žádosti o živnostenské oprávnění průkaz o pobytu rodinného příslušníka EU (§ 5/5 živnostenského zákona).⁸

⁸ Živnostenský zákon vyžaduje, aby pobyt cizince byl povolen speciálně za účelem podnikání; není jasné, jak se toto bude řešit.

Bez českého živnostenského oprávnění může občan EU, který je oprávněn provozovat podnikatelskou činnost ve svém domovském členském státě, poskytovat v ČR služby v rozsahu svého oprávnění jen dočasně (§ 69a živnostenského zákona).

7.2. Sociální zabezpečení

Pod sociální zabezpečení se zde zahrnují nemocenské pojištění, podpora v nezaměstnanosti, dávky důchodového pojištění, dávky státní sociální podpory, dávky sociální péče popř. dávky dle zákona č. 111/2006 Sb. o pomoci v hmotné nouzi a sociální služby dle zákona č. 108/2006 Sb. o sociálních službách.⁹

7.2.1. Nemocenské a důchodové pojištění, podpora v nezaměstnanosti

Na tuto první skupinu dávek (nemocenské, podpora v nezaměstnanosti a důchody) vzniká nárok v souvislosti s výkonem výdělečné činnosti a všichni cizinci, nejen občané EU, zde mají zcela stejné postavení s občany ČR. Pokud tedy kterákoliv osoba (ať už občan ČR, občan EU nebo cizinec z třetí země) pracuje, vzniká jí tím nárok na tyto dávky. Co se týče dávek v nezaměstnanosti, nekončí občanům EU ani jejich rodinným příslušníkům právo pobytu, pozбудou-li zaměstnání, takže mohou všech služeb úřadu práce využívat jako čeští občané. Doba práce v jiném členském státě EU se v zásadě vždy započítává i pro účely dle českých zákonů¹⁰ a naopak práce v ČR se započítává cizincům např. do dob důchodového pojištění.

Příklad: Slovenský občan pracoval 2 roky na Slovensku a pak šel pracovat do ČR, ale tady přišel o zaměstnání po 3 měsících.

Slovenský občan bude dostávat podporu v nezaměstnanosti, neboť do zákonem požadovaných 12 měsíců zaměstnání v uplynulých 3 letech se započítá i doba jeho zaměstnání na Slovensku.

---

⁹ Oba tyto zmíněné zákony vstoupí v platnost až 1.1.2007.

¹⁰ Např. čl. 67 a násl. Nařízení č. 1408/71. Týká se to zejména dávek v nezaměstnanosti a pak důchodového pojištění.

7.2.2. Státní sociální podpora a sociální pomoc

Druhá skupina sociálních dávek, státní sociální podpora, sociální péče popř. dávky dle zákona o pomoci v hmotné nouzi a sociální služby, je podmíněna buď:

- pobytovým statutem v ČR, a to
  - a) trvalým pobytem (všechny dávky) nebo
  - b) minimálně jednoročním hlášeným pobytem (u státní sociální podpory)
  - c) tříměsíčním hlášeným pobytem (občana EU nebo jeho rodinného příslušníka)¹¹
- výdělečnou činností občana EU nebo rodinného příslušníka v ČR, na kterou se vztahují příslušná nařízení EU.¹² Tito tzv. migrující pracovníci (zaměstnanci, živnostníci i podnikatelé) mají nárok na dávky přímo z práva EU. Stejný nárok mají i jejich rodinní příslušníci, tedy i když sami nepracují.

Ad b) a c): zatímco migrující pracovníci mají na dávky nárok, i bez povolení k pobytu, ostatní cizinci z EU (osoby bez příjmů, důchodci a zřejmě i studenti¹³) si musí vyřídit pobytové povolení (viz 3.1.2. a 3.2.2.), pouhé hlášení místa pobytu (viz 5.1.) zřejmě nestačí.

7.2.2.1

Pokud občan EU nebo jeho rodinný příslušník požádají o dávky dle zákona o sociálních službách (§ 31 tohoto zákona) anebo o dávky dle zákona o hmotné nouzi (§ 16 tohoto zákona) je příslušný úřad povinen posoudit, zda žadatel není tzv. neodůvodnitelnou zátěží (sociálního) systému. Úřad toto neposuzuje, pokud má žadatel trvalý pobyt anebo pokud je výdělečně činný (zejména účasten nemocenského či důchodového pojištění). Neodůvodnitelná zátěž systému se posuzuje dle bodového systému a boduje se délka dosavadního pobytu, délka dosavadního zaměstnání či vzdělávání a možnost pracovního uplatnění v budoucnosti (kvalifikace a míra nezaměstnanosti v regionu pobytu občana EU). Pokud úřad rozhodne, že občan EU či jeho rodinný příslušník je zátěží (proti tomuto rozhodnutí se lze odvolat), ozná-

¹¹ Příslušné zákony vstoupí v účinnost 1.1.2007.

¹² Nařízení 1612/68 a 1408/71

¹³ Postavení studentů v evropských nařízeních není zcela jasné a bude se zřejmě dále vyvíjet; ČR vychází z toho, že studenti jsou pojištěni u sebe doma.

mí to policii a ta zruší cizinci pobyt – bude-li toto rozhodnutí přiměřené (viz 6.4.1. a 6.1.6.). Zrušením pobytu přestane mít občan EU nárok na dávky (do zrušení pobytu dávky ovšem zřejmě pobírat bude, navzdory tomu, že byl posouzen jako zátěž).

7.3. Zdravotní pojištění

Občané EU mají 2 možnosti úhrady své zdravotní péče:

- a) účasti v českém systému veřejného zdravotního pojištění nebo
- b) pojištěním v jiném státě EU.

7.3.1. Český systém veřejného zdravotního pojištění

Nárok být pojištěn v rámci veřejného zdravotního pojištění má občan EU a rodinný příslušník z titulu

- trvalého pobytu nebo
- zaměstnání anebo
- evropských nařízení, které se vztahují především na zaměstnance, živnostníky a podnikatel a jejich rodiny (viz 7.2.2.)¹⁴ U zdravotní pojišťovny je nutno se registrovat, pouze zaměstnanci jsou registrování zaměstnavatelem.

Občané EU a jejich rodinní příslušníci, pokud mají nárok na vstup do českého systému veřejného zdravotního pojištění, mají nárok na stejná práva jako čeští občané.

7.3.2. Pojištění v jiném státě EU

V ostatních případech se zdravotní péče poskytnutá občanům ČR a jejich rodinným příslušníkům uhradí na základě a na účet jejich zdravotního pojištění v jejich státě, tedy ve státě, kde pracují popř. bydlí; tzv. cizí pojištěnci. Lékařská péče se uhradí prostřednictvím českých zdravotních pojišťoven¹⁵ (z nichž si cizinec nebo jeho ošetřující lékař jednu zvolí) a v rozsahu odpovídajícímu době a povaze pobytu cizince na území ČR, tedy

- a) osobám pobývajícím v ČR přechodně – lékařsky nezbytná zdravotní péče (tak, aby se nemusely vracet dříve než plánovaly, ovšem nesmí jít o pé-

---

¹⁴ Nařízení 1612/68 a 1408/71. Cizí studenti zatím do působnosti těchto nařízení zahrnováni nebývají.

¹⁵ Tedy pouze od zdravotnických zařízení, která mají smlouvu se zdravotními pojišťovnami.

či, za jejímž poskytnutím by cizí pojištěnec vycestoval; konkrétní situaci posoudí český lékař)

- b) osobám bydlícím v ČR trvale¹⁶ - plná zdravotní péče dle českých předpisů o veřejném zdravotním pojištění a
- c) osobám, které přijely – se souhlasem své zahraniční zdravotní pojišťovny – do ČR právě za účelem poskytnutí zdravotní péče – tzv. vyžádaná zdravotní péče.

Cizinec musí v těchto případech lékaři předložit svou Evropskou kartu zdravotního pojištění (European Health Insurance Card, formulář E111 nebo E106 či E109) a podat potřebné informace týkající se jeho pobytu; ošetřující lékař pak již sám naučtuje náklady na péči zvolené zdravotní pojišťovně. Pro vyžádanou zdravotní péči je nutný formulář E112.¹⁷

Příklad I: Pan Stanislawski, občan Polska, si při turistické návštěvě ČR komplikovaně zlomil nohu.

Pan Stanislawski buď dá českému ošetřujícímu lékaři peníze přímo a pak si je nechá proplatit od své polské pojišťovny anebo musí mít Evropský průkaz zdravotního pojištění (E111), ten předloží českému lékaři, lékař zvolí jednu zdravotní pojišťovnu, od té si to nechá proplatit a ta pojišťovna to potom naučtuje polské pojišťovně. Český lékař nesmí po panu Stanislawském vyžadovat, aby byl již před návštěvou u něj registrován u některé z českých zdravotních pojišťoven.

Příklad II: Pan Horák z Plzně pracuje v Německu a jezdí domů jen občas. Jeho žena tam pracuje také, ovšem vrací se prakticky každý den do Plzně, kde se stará o jejich nezletilé děti. Děti bydlí v Plzni.

Pan Horák, paní Horáková i jejich děti musí být pojištěni v Německu, neboť tam pracují a nezaopatřené děti jsou zahrnuty ve zdravotním pojištění rodičů. Všichni jsou tedy cizí pojištěnci, byť občané ČR. Pan Horák, poněvadž se v ČR zdržuje jen občas, má při svých návštěvách ČR nárok jen na lékařsky nezbytnou zdravotní péči. Paní Horáková a děti mají nárok na plnou zdravotní péči, neboť v ČR bydlí, což německá pojišťovna paní Horákové i dětem uzná. Všichni se mohou (pro paní Horákovou a děti to bude přímo nezbytné, byť ne povinné) registrovat u některé zdravotní pojišťovny dle svého výběru a tato pojišťovna bude proplácet lékařům zdravotní péči poskytnutou rodině Horákových a pak tyto peníze naučtuje jejich německé pojišťovně.

Příklad III: Pan Bělik, občan Slovenska, přijel do ČR podnikat a vyřídil si živnostenský list. Svou manželku, která je v domácnosti, a své děti vzal s sebou do ČR.

¹⁶ Které jsou ovšem pojištěny v jiném členském státě proto, že tam pracují.

¹⁷ Další info: http://www.clk.cz/poradna/lezeni_cizincu_EU.html, www.cmu.cz.

Zahájením podnikání vznikla panu Bělikovi povinnost zaregistrovat se u zdravotní pojišťovny dle svého výběru. K tomu předloží své živnostenské oprávnění a potvrzení od Správy sociálního zabezpečení, že se tam registroval. Následně by se měl odhlásit u své slovenské zdravotní pojišťovny. Současně s ním budou v ČR pojištěni i paní Běliková a jejich děti. Paní Běliková si bude platit zdravotní pojištění sama (tak jako i jiné české osoby bez zdanitelných příjmů), zatímco za děti bude platit pojistné český stát (tak jako za české děti).

7.4. Školství

V oblasti školství mají občané EU a jejich rodinní příslušníci zcela stejné postavení jako občané ČR, mají tedy přístup ke všem druhům vzdělání a ke všem školským službám za zcela rovných podmínek.

Výuka probíhá pochopitelně v češtině, ovšem u přijímacích zkoušek na střední a vyšší odborné školy se jim na žádost musí prominout přijímací zkouška z českého jazyka; znalost češtiny se pak ověří pohovorem (§ 20 školského zákona).

Pro děti občanů EU, které plní povinnou školní docházku, je krajský úřad navíc povinen zajistit bezplatnou přípravu k jejich začlenění do základního vzdělávání, včetně výuky českého jazyka a – dle možnosti – i podporu výuky mateřského jazyka a kultury jejich země původu, což by mělo být koordinováno s běžnou výukou na základní škole.

7.5. Nabývání nemovitostí

Od vstupu ČR do EU mohou nabývat nemovitosti „cizozemci s průkazem o povolení k pobytu pro státního příslušníka členského státu Evropských společenství“ (§ 17/2 devizového zákona), tedy zřejmě občané EU, kteří mají zaregistrován pobyt anebo kteří mají trvalý pobyt. Výjimkou jsou pozemky zemědělské a lesní, ty mohou nabývat jen „cizozemci s průkazem o povolení k pobytu pro státního příslušníka členského státu Evropských společenství 12, pokud jsou evidováni v evidenci zemědělských podnikatelů u příslušného obecního úřadu obce s rozšířenou působností v tuzemsku podle zvláštního zákona, 13) a jejichž trvalý pobyt je alespoň 3 roky“ (§ 17/1 devizového zákona).

Rodinní příslušníci občanů EU tedy nemohou nabývat nemovitosti běžným způsobem, nýbrž jen za velmi restriktivních podmínek stanovených devizovým zákonem (např. děděním). Totéž platí o občanech EU, kteří svůj pobyt neregistrovali.

7.6. Zákaz diskriminace cizinců

Občané EU ani jejich rodinní příslušníci nesmí být ve svém životě v ČR nijak diskriminováni pro svou státní příslušnost, a to ani ze strany veřejné moci (právními předpisy, státními úřady, samosprávami) ani ze strany soukromých osob (zejména v zaměstnání a při poskytování služeb a bydlení). Příkladem diskriminace ve veřejné správě může být přidělování obecních bytů: cizinci jsou ve většině případů z této možnosti vyloučeni, neboť nejsou dle českých zákonů občany obce (zákon o obcích). Toto je však v rozporu s čl. 9 Nařízení č. 1612/68, který mj. stanoví: „*Pracovník, který je státním příslušníkem jednoho členského státu a je zaměstnán na území jiného členského státu, požívá všech práv a výhod udělovaných vlastním státním příslušníkům v oblasti ubytování, včetně vlastnictví ubytování, které potřebuje.* 2) *Tento pracovník se může na základě stejného práva jako vlastní státní příslušník zapsat v regionu, ve kterém je zaměstnán, na seznam žadatelů o ubytování v místě, kde jsou seznamy vedeny, a požívá z toho plynoucí výhody a přednosti.*“ Vylučování občanů EU z přidělování obecních bytů a z pořadníků na byty je tedy v rozporu s nařízením, které je přímo použitelné a má přednost před českým zákonem (např. zákonem o obcích), a lze se tedy proti němu bránit i před českým soudem.

Příklady diskriminace ze strany soukromých osob mohou být:

- tzv. dvojí ceny v restauracích, při prohlídkách turistických památek¹⁸ anebo ve specializovaných zdravotnických zařízeních (např. plastická chirurgie); cena se musí stanovit na základě nákladů prodávajícího a zisku a vyšší kupní síla zákazníka nemůže odůvodnit rozdílné zacházení
- rozdílné zacházení s cizinci z EU při poskytování bankovních nebo leasingových služeb (např. odmítnutí poskytnout úvěr cizinci)
- vylučování cizinců z účasti na spotřebitelských soutěžích (např. kritérium státního občanství při soutěžích v televizi)
- diskriminace v přístupu k nájemnímu bydlení, ať již ze strany obcí nebo od soukromých pronajímatelů

¹⁸ Proti příplatku za prohlídku v cizím jazyce nelze nic namítat, ovšem cizincům musí být umožněno zúčastnit se i levnější prohlídky v češtině.

- stanovy bytových družstev zakazující převod družstevního podílu na cizince
- nepouštění cizinců z určitých (např. východních) zemí na sportovní a kulturní akce.

Proti těmto druhům diskriminace se je možné bránit mj. i soudně dle ustanovení občanského zákoníku o ochraně osobnosti, neboť diskriminační znevýhodnění zakládá v mnoha případech i porušení lidské důstojnosti (§ 11–16 občanského zákoníku).

Redakční poznámky:

Je-li v této publikaci řeč o „zákoně“ či odkazuje-li se na paragrafy bez dalšího vysvětlení, myslí se **zákon č. 326/1999 Sb., o pobytu cizinců na území ČR**, též cizinecký zákon. Zkrácené odkazy např. **§ 15a/4/b** je nutno interpretovat jako **§ 15a odst.4 písm.b cizineckého zákona**. Úplné citace ze zákona jsou uvedeny „*v uvozkách a kurzívou*.“

Rovněž „směrnici“ je míněna **směrnice Evropského parlamentu a Rady 2004/38/ES o právu občanů Unie a jejich rodinných příslušníků svobodně se pohybovat na území členských států**. I zde je třeba vykládat zkrácené odkazy obdobně jako u zákona.

Policií či cizineckou policií se rozumí **Služba cizinecké a pohraniční policie**.

Uvádíme-li výrazy jako „**Slovák**“ či „**Němec**“, je jimi míněna **státní příslušnost** oněch osob, nikoli jejich národnost, která je ryze subjektivní.

Rodinným příslušníkem se rozumí vždy rodinný příslušník občana Evropské unie. Dále pracujeme s následujícími předpisy, zde jejich názvy (v abecedním pořadí) a čísla:

nařízení Rady (EHS) č. 1408/71 o aplikaci soustav sociálního zabezpečení na osoby zaměstnané, samostatně výdělečně činné a jejich rodinné příslušníky pohybující se v rámci Společenství

nařízení Rady (EHS) č. 1612/68 o volném pohybu pracovníků uvnitř Společenství
zákon č. 219/1995 Sb. devizový zákon

zákon č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění

zákon č. 128/2000 Sb., o obcích

zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník

zákon č. 111/2006 Sb., o pomoci v hmotné nouzi

zákon č. 94/1963 Sb., o rodině

zákon č. 218/2002 Sb., služebního zákon

zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách

zákon č. 549/1991 Sb., o soudních poplatcích

zákon č. 500/2004 Sb., správní řád

zákon č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře

zákon č. 561/2004 Sb., školský zákon

zákon č. 141/1961 Sb., trestní řád

zákon č. 140/1961 Sb., trestní zákon

zákon č. 435/2004 Sb., o zaměstnanosti

zákon č. 455/1991 Sb., živnostenský zákon

8. REJSTŘÍK

- adresa 4.1., 4.2.3.1., 4.3.5.
- bezpečnost státu, bezpečnostní důvody 2.1., 3.3., 4., kap. 6.
- cestovní doklad, pas kap.2., 4.1.–3., kap. 5., 6.1.–3., 6.6.2.
- diskriminace cizinců 7., 7.1.1., 7.6.
- délka pobytu 3.1.3, 3.2.3., 6.1.6., 7.2.2.
- doklad o zajištění ubytování 2.2., 4.1.1., 4.3.2.
- důvody hodné zvláštního zřetele 3.1.3., 3.2.3.3.
- fingované manželství 6.1.1., 6.1.4., 6.4., 6.4.2.-3.
- hlášení pobytu viz povinnost ohlašovací
- humanitární důvody 3.1.3., 3.2.3.3.
- informační systém 6.1.1., 6.1.3., 6.3.
- kasační stížnost 4.2.3.2.
- lhůty pro
  - rozhodnutí 2.2., 4.2.2.
  - podání 3.1., 4.2.1.2., 4.2.3.1., 4.3.3., 5.1.1., 6.6.1.
- místo pobytu 5.1.
- náhradní rodinná výchova 3.1.3., 3.1.3.3.
- nezaopatřenost 1.2., 1.2.2., 1.2.4.-5., 4.1.2., 4.1.2.3.
- nezletilý cizinec 3.1.3.3.
- nežádoucí osoba 2.1., 6.1.1.–3., 6.3.–6.
- odvolání 4., 4.2.3., 4.3.2., 6.6.1.
- opravný prostředek 4.2.3., 6.6.1.
- odepření vstupu 2.1., 6.1.2., 6.1.6., 6.2.
- ověření 2.2., 4.1.1.1., 4.2.1.2.
- plná moc 4.1., 4.2.1.2.
- pobyt
  - bez registrace 3.1.1., 3.1.3.1., 6.3., 6.5., 7.5.
  - bez víza 3.2.1., 6.3.
  - nelegální 4.3.2., 5.3., 6.6.
  - nepřetržitý 3.1.3., 3.1.3.1.–2., 3.2.3., 3.2.3.1., 6.6.1.
  - přechodný 3.1.2., 3.2.2., kap. 4., 6.4.2.
  - trvalý 3.1.3., 3.2.3., kap. 4., 6.4.3.
  - zaregistrovaný 3.1.2., 3.1.3.1., 4., 4.1.2., 4.1.2.1., 4.1.2.4., 7.5.
- pokuta 4.1.1.3., 4.2.2., 5.1.2., 5.3.

podpora v nezaměstnanosti 7.2., 7.2.1.
podnikání 3.1.3.2., 3.2.3., 4.1.2., 4.2.2., 7.1.2., 7.5.
pojištění
    důchodové 3.2.3.3., 7.2., 7.2.1.
    nemocenské 7.2., 7.2.1.
    zdravotní 2.2., 4.1.2., 4.1.2.1., 4.3.2., 5., 7.3.
potvrzení o přechodném pobytu 3.1.1.–2., 4., 4.1.1.1., 4.3.1., 6.4.1.
povinnost ohlašovací 3.1.3.3., 3.2.3., 4.1.1.1., 4.1.1.3., 4.1.2.4., 4.2.3.1., 4.3.4.,
kap.5.
povolení k pobytu 1.2.6., kap. 2., 3.3., kap. 4., 5.1.1., 6.1.2., 6.1.4., 6.4.
    přechodnému 2.2., 3.2.1.–2., kap. 4., 6.4.2.
    trvalému 2.2., 3.2.1., 3.2.3., kap. 4.
právní nárok 1.2.4., 2.2., 3.1.3., 3.2.2., 3.2.3.3., 4., 6.1.6., 7.2.1.–2., 7.3.
prodloužení pobytového průkazu 4.3.3., 5.2., 6.1.2., 6.1.7., 6.4.
prostředky k pobytu 2.2.
průkaz
    k pobytu 3.1.3.3., 4.2.3., 4.3., 5.2., 6.1.2., 6.1.7., 6.4.2.–3., 7.1.2., 7.5.,
    3.1.3.3.
    pojištěnce 4.1.2.2.
    totožnosti 2.1., 2.2.
přiměřenost 2.1., 4.1.1.2., 4.2.3.1., 6.1.1.–2., 6.1.4.4., 6.1.6., 6.2.
registrace pobytu viz potvrzení o pobytu
rozvod manželství 1.2.4., 1.2.6., 6.1.4.3., 6.1.4.5.
sankce 4.1.1.3., 5.3., 6.1.4.3.
sloučení rodiny 1.2.4., 4.1.
sociální dávky 3.2.3.3., 7.2.
správní
    řád 2.1., 4., 4.1., 4.2.1.–3.
    řízení kap. 4., 6.1.2., 6.3.
společná domácnost 1.2., 1.2.3.–4., 3.2.2., 4.1.2.3.
student, studium 1.2., 3.1.2., 3.1.3.1., 4.1.2.
trestný čin 3.1.3.3., 5.3., 6.1.6.1., 6.6.2.
třetí země/státy 1., 1.2.1., 1.2.6., 3.1.3.3., 3.2.1.-3., 4.1.2.2., 5.1.1., 6.1.3., 6.1.6.
ubytování 2.2., 4.1.1., 4.3.2., 5.1., 7.6.
účel pobytu 1.2., 2.2., 3.1.2., 3.2.2.–3., 4.1., 4.1.2.
účelové manželství viz fingované manželství
ukončení pobytu 5.3., 6.1.6.–7., 6.3., 6.4.

ústavní stížnost 2.2., 4.2.3.2., 6.6.1.
veřejné zdraví 2.1., 3.3., 6.1., 6.1.5., 6.4.1., 6.6.1.
veřejný pořádek 3.3., 4., 6.1., 6.3., 6.4., 6.4.3., 6.6., 6.6.2.-3.
vízum vstupní 2.2., 4.2.1.2.
vízová povinnost 2.1., 2.2., 3.2.
výdělečná činnost 2.1., 3.1.2.-3., 3.1.3.2., 3.2.3., 4.1.2., 7.1., 7.2.1.-2., 7.3.1.
    samostatná 3.1.2., 4.1.2., 7.1.2., 7.2.2., 7.2.2., 7.3.1.
vyhoštění 2.1., 5.3., 6.1.2., 6.1.6.1.
    soudní 6.6.2.
    správní 6.4.3., 6.6.1., 6.6.3.
výjezdní příkaz 6.3., 6.5.
zastupitelský úřad 2.2., 4.
zaměstnání 3.1.2., 3.1.3.2., 3.2.3., 4.1.2., 7.1.1., 7.1.2., 7.2.1., 7.2.2., 7.3., 7.6.
zrušení pobytu 4., 4.2.1.2., 6.1.4.3., 6.1.4.5., 6.1.6., 6.1.7., 6.4., 6.5., 6.6.1.,
7.2.2.1.
žádost o
    registraci pobytu 3.1.2.
    vydání oprávnění k pobytu 3.1.3.2., 3.2.1., 4.1., 4.2.1.-2., 4.3., 6.4.-5.
žaloba 4., 4.2.3.2., 6.3., 6.6.1.

Tabulka druhů pobytu cizinců v ČR

